

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Odkaz literárního díla Ladislava Klímy v životě a tvorbě českých autorů

Bakalářská práce

Autor: **Michaela Kosová**
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání
Historie se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Michaela Kosová
Studium:	P14P0610
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Historie se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Odkaz literárního díla Ladislava Klímy v životě a tvorbě českých autorů
Název bakalářské práce AJ:	The Legacy of the Literary Work of Ladislav Klíma in the Lives and Works of Czech Authors

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce reflektuje specifické znaky literárního díla Ladislava Klímy, kterými inspiroval život a tvorbu českých autorů, především z prostředí undergroundu.

1) BODLÁK, Karel a Rudolf VÁPENÍK. Ladislav Klíma: filosof - básník: 1878-1928-1848. 1. vyd. V Praze: J. Pohořelý, 1948, 124 s. 2) CHALUPECKÝ, Jindřich. Expresionisté: Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, Podivný Hašek. 1. vyd. Praha: Torst, 1992, 200 s. ISBN 80-85639-00-9. 3) KLÍMA, Ladislav. Mea. 1. vyd. Praha: Torst, 2005, 910 s. ISBN 80-7215-239-4. 4) KLÍMA, Ladislav a Erika ABRAMS. Hominibus. Vyd. 1. Praha: Torst, 2006, 894 s. ISBN 80-7215-271-8. 5) KLÍMA, Ladislav a Erika ABRAMS. Velký román. Vyd. 1. Praha: Torst, 1996, 673 s. ISBN 80-85639-72-6. 6) MAINX, Oskar a Egon BONDY. Poezie jako mýtus, svědectví a hra: kapitoly z básnické poetiky Egon Bondyho. Vyd. 1. Ostrava: Protimluv, 2007, 295 s. ISBN 978-80-254-0248-1. 7) MACHOVEC, Martin. Pohledy zevnitř: česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích. Vyd. 1. Přeborn: Pistorius & Olšanská, 2008, 173 s. ISBN 978-80-87053-22-5.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Vladimír Křivánek, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 1.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 1/2013 (Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK).

V Hradci Králové 26. dubna 2017

Michaela Kosová

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Nelle Mlsové, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady, připomínky a vstřícný přístup.

Dále děkuji své rodině za podporu během mého studia.

Anotace

KOSOVÁ, Michaela. *Odkaz literárního díla Ladislava Klímy v životě a tvorbě českých autorů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 60 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce reflektuje specifické znaky literárního díla Ladislava Klímy, kterými inspiroval život, a především tvorbu tří vybraných českých autorů.

Úvodní část se zaměřuje na osobnost Ladislava Klímy. Představuje Klímův život, tvorbu, osobitou filozofickou vizi a etapy vydávání jeho děl.

Ústřední část práce je věnována analýze tří vybraných děl české literatury. Jedná se o *Prométheova játra* Jiřího Koláře, *Medorka* Petra Placáka a *Sestru* Jáchyma Topola. Cílem bakalářské práce je na základě rozboru zvolených textů sledovat specifické znaky literární tvorby Ladislava Klímy, kterými mohl inspirovat vybrané autory.

Klíčová slova: Ladislav Klíma, Prométheova játra, Medorek, Sestra, underground

Annotation

KOSOVÁ, Michaela. *The Legacy of the Literary Work of Ladislav Klíma in the Lives and Works of Czech Authors*. Hradec Králové: The University of Hradec Králové, Faculty of Education, 2017. 60 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis reflects the specific features of the literary work of Ladislav Klíma which was an inspiration for life and especially work of three selected Czech authors.

The introductory part focuses on the personality of Ladislav Klíma. It represents the life of Klíma, his work, his distinctive philosophical vision and stages of publishing his works.

The central part is devoted to analysis of three selected works of the Czech literature. These are *Prométheova játra* by Jiří Kolář, *Medorek* by Petr Placák and *Sestra* by Jáchym Topol. The aim of the thesis is to follow the specific characters of literature of Ladislav Klíma on the basis of an analysis of selected texts which could inspire the selected authors.

Keywords: Ladislav Klíma, *Prométheova játra*, *Medorek*, *Sestra*, the underground

Obsah

ÚVOD	8
1 LADISLAV KLÍMA	9
1.1 Život Ladislava Klímy	9
1.2 Tvorba Ladislava Klímy	13
1.3 Myšlenkový svět Ladislava Klímy.....	15
1.4 Vydávání literárního díla Ladislava Klímy.....	18
2 PROMÉTHEOVA JÁTRA JIŘÍHO KOLÁŘE.....	21
2.1 Vznik a vydání Prométheových jater	21
2.2 Koncepce díla.....	22
2.2.1 Skutečná událost	23
2.2.2 Každodenní komedie	24
2.3 Kolářova inspirace Ladislavem Klímou.....	25
3 MEDOREK PETRA PLACÁKA.....	30
3.1 Vznik a vydání díla	30
3.2 Obsah díla.....	30
3.3 Charakteristika díla	31
3.4 Placákova inspirace Ladislavem Klímou	34
4 SESTRA JÁCHYMA TOPOLA	40
4.1 Okolnosti vzniku díla	40
4.2 Obsah díla.....	41
4.2.1 Město	41
4.2.2 Sestra.....	41
4.2.3 Stříbro	43
4.3 Charakteristika díla	44
4.4 Topolova inspirace Ladislavem Klímou	46
5 SHRNU TÍ.....	52
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
Primární literatura	57
Sekundární literatura – monografie.....	57
Sekundární literatura – příspěvky v monografiích.....	58
Sekundární literatura – články v seriálových publikacích	59
Elektronické zdroje	60

ÚVOD

Ladislav Klíma patří k neoriginálnějšímu a jistým způsobem také k nejkontroverznějším osobnostem umělecké generace počátku 20. století. Tento nekonvenční literát a filozof významně přispěl k vývoji české literatury, v mnoha ohledech dokonce předběhl svoji dobu. Je pochopitelné, že se mohl stát inspiračním zdrojem autorů budoucích generací, ať už se jedná o surrealisty, či o představitele literárního undergroundu. V ústřední části své bakalářské práce jsem se rozhodla hledat inspiraci literární tvorbou Ladislava Klímy v dílech autorů, kteří v období socialismu v Československu stáli v opozici vůči oficiálně vydávané literatuře, jejich tvorba tak mohla být vydávána pouze v exilu či samizdatově.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. Úvodní kapitola se věnuje krátkému představení Klímova života, jeho tvorby, osobité filozofické vize a reflexe vydávání jeho děl. Následující tři kapitoly tvoří jádro této práce, jež je založeno na analýze tří vybraných děl české literatury.

V první řadě se jedná o básnickou sbírku *Prométheova játra* významného českého spisovatele a výtvarníka Jiřího Koláře, která vznikla brzy po skončení druhé světové války. Dále následují díla prozaická. Nejprve se podíváme na Placákův román *Medorek*, jenž byl poprvé vydán v samizdatu v 2. polovině 80. let. Posledním zkoumaným textem je rozsáhlý román *Sestra* Jáchyma Topola z roku 1994.

Díla nebyla vybrána zcela náhodně. Kolářova *Prométheova játra* byla napsána v roce 1950, tedy dva roky po komunistickém převratu v Československu. Placákův román *Medorek* (1985) byl oproti tomu poprvé samizdatově vydán v období doznívajícího socialismu v Československu. Román *Sestra*, jehož autor Jáchym Topol bývá zařazován mezi představitele mladé undergroundové generace (stejně jako autor předchozí prózy Petr Placák), vznikl až v 90. letech v demokratické České republice. Bude tedy zajímavé pozorovat, jak se inspirace Ladislavem Klímou proměnila vzhledem k odlišným dobám vzniku vybraných děl.

Cílem bakalářské práce je na základě rozboru zvolených tří textů sledovat specifické znaky literární tvorby Ladislava Klímy, které se mohly stát inspiračním zdrojem pro vybrané autory. Závěrečná kapitola obsahuje shrnutí výsledovaných tendencí a porovnání společensko-politického kontextu života Ladislava Klímy a zvolených autorů.

1 LADISLAV KLÍMA

Ladislav Klíma patří k nejpozoruhodnějším osobnostem české literatury. Bývá označován jako „český prokletý básník“¹. Tento literát a myslitel vytvořil osobitou filozofickou vizi. Po celý život bojoval s konvencemi a snažil se žít podle svých představ, což se obvykle setkávalo s nepochopením jeho okolí, které jej nazývalo podivínem. Ladislav Klíma toužil promítnout svoji osobní filozofii do reálného života, často se tak dostával do nebezpečných situací. Značná část Klímovy tvorby byla vydána až po jeho smrti, většinou se však nedočkala patřičného uznání. Těmto vydavatelským aktivitám je věnována kapitola 1.4.

1.1 Život Ladislava Klímy

Ladislav Klíma se narodil 22. srpna 1878 v Domažlicích. Jeho otec pracoval jako úředník. Celý Klímův život byl poznamenán úmrtím v rodině. V dětství postupně přišel téměř o všechny rodinné příslušníky. Když mu bylo sedmnáct let, zemřela mu matka, teta i poslední sestra. Ve svém *Vlastním životopisu* píše: „*Dva bratři, dvě sestry; zemřeli všichni v dětských létech. Protivili se mně všichni až k hnusu – ne proto, že by byli hnusní, – proto, že stáli mně příliš blízko. Protivili se mně rodiče a nenáviděl jsem je skoro, ač nemohl jsem si na ně stěžovat, proto, že se opovážili být ke mně ještě blíž, – tak paradoxně infamně blízko –. Nenáviděl jsem v dětství všechny lidi, každé pohladění nutilo mne až ke zvracení, zvláště proti všem mužským jsem měl velmi vyspělou idiosynkrasii.*“² Podle těchto slov přijal Klíma ztráty v rodině s ledovou lhostejností.

Na Klímovu vlastní autobiografii je nutno pohlížet kritickým pohledem, protože je velmi stylizovaná. Přesto si však myslím, že je třeba zde některé pasáže uvést, neboť dotváří pojetí celé jeho osobnosti. Ladislav Klíma by si jistě přál, aby na něj bylo vzpomínáno právě na základě jeho memoárů. Luboš Merhaut o Klímově stylizaci píše toto: „*Bytí jako všezahrnující hru osvobozujícího se individua v absurdním světě, stvořitelství a objevitelství jako projev síly a absolutní vůle zobrazoval a naplňoval filozof-básník Ladislav Klíma. Vznešeně a ironicky stylizoval tvůrčovství jako extázi, vzpouru, vyšinutost manipulující směšným světem.*“³

---

¹ LEHÁR, Jan, STICH, Alexandr, JANÁČKOVÁ, Jaroslava a HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8, s. 524.

² KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička: Argo, 1992. ISBN 80-901198-1-6, s. 9.

³ MERHAUT, Luboš. *Cesty stylizace*. 1. vyd. Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, 1994. ISBN 80-85778-03-3, s. 27.

Ve skutečnosti měla smrt v rodině velký vliv na vývoj umělcova charakteru⁴ a významně ovlivnila také jeho filozofickou a literární tvorbu. Klíma vidí příčinu úmrtí svých sourozenců v nedostatečně vyvinuté vůli. Jak sám píše: „*Již tenkrát byla mou základní, všude, ranně mlhavě probleskující a při tom mohutnou vlastností Vůle, stále sebe objímající a vše absolutně komandující. Těžko žít s ní dospělému, těžší dítěti... Myslím, že u mých sourozenců byla vyvinuta víc než u mne – protože zemřeli...*“⁵ Vůle tvořila podstatnou součást Klímova filozofického světa, celý život se u sebe snažil o vyvinutí absolutní vůle, která by byla nezlomná a nekonečná.

Klímovi tedy zůstal pouze otec. Střední školu navštěvoval v Domažlicích. Ze vzpomínek jeho spolužáka Jiřího Hoetzela je patrné, že matčina smrt měla na mladého muže přímo destruktivní dopad: „*Nedobře bylo po smrt matčině, nedbal svého zevnějšku, chtěl žít způsobem co nejprimitivnějším, nemyl se třeba celý týden i déle, chválil si výhody, jíme-li způsobu psím.*“⁶ Klíma se ve své autobiografii dokonce přiznává k zločinnému chování: „*Krad‘ jsem k vůli kradení, udělal svým sportem rozbít v noci okna na pokraji Domažlic, klást kameny na železniční koleje, zapalovat mandely obilí.*“⁷

Klíma býval vzorným studentem, prospíval s vyznamenáním a z mravů míval vždy nejlepší známku. Později ale „*systematicky hanobil kříže v okolí města, dělal skandály v kostele, rozhazoval v nedostatku pum anarchistické letáky atd.*“⁸. Toto rebelské chování vyvrcholilo vyloučením z gymnázia, neboť Klíma „*nazval ve školní úloze, v neznalosti historie, Habsburky – myslím – prasečí dynastií*“⁹. Vyloučení platilo pro všechny rakouské střední školy, nevztahovalo se ale na oblast Zalitavska, a tak Klíma odjel na studia do Záhřebu. Tam ovšem dlouho nevydržel a vrátil se zpět k otci do Modřan. Rozhodl se natrvalo zanevřít nejen na další studia, ale i na jakékoliv zaměstnání. Jeho otec toto rozhodnutí přijal. Josef Viewegh o Klímově otci napsal, že byl protihabsburským politickým radikálem, jenž ve svém synovi pěstoval „*pocity až extrémní nezávislosti a svobodomyšlnosti*“¹⁰.

---

⁴ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 158.

⁵ KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička: Argo, 1992. ISBN 80-901198-1-6, s. 10.

⁶ HOETZEL, Jiří. Za Ladislavem Klímou. Hrst vzpomínek. *Tribuna*. 26. 4. 1928, roč. 10, č. 99, s. 4.

⁷ KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička: Argo, 1992. ISBN 80-901198-1-6, s. 10.

⁸ Tamtéž, s. 13.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ VIEWEGH, Josef. *Sebevražda a literatura*. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav AVČR ve spolupráci s Nakladatelstvím Tomáše Janečka, 1996. ISBN 80-85880-10-5, s. 135.

V osmnácti letech byl prohlášen za plnoletého, a získal tak přístup k dědictví po matce a sestře.¹¹ Nutno dodat, že Klímovi toto dědictví dlouho nevydrželo. A jelikož valnou část svého života neměl žádné zaměstnání, ocital se pravidelně na hranici chudoby.

Když bylo Klímovi zhruba dvacet let, jeho otec se znovu oženil. Druhá manželka byla velmi mladá a velký věkový rozdíl mezi manžely způsoboval neshody. Po roce Ladislav Klíma a jeho nevlastní matka společně odešli do Plzně. Klíma toto období hodnotí následujícími slovy: „*Jelikož pí. Klí. zaopatřovala všechno pro domácnost nutné, nebylo mně vůbec třeba s lidmi se stýkat. Mými jedinými společníky, milostnými, byly spousty koček.*“¹² Podle Chaluppeckého byla paní Klímová důležitým člověkem v umělcově životě, neboť mu pomáhala žít, pokud možno, normálním životem.¹³

V roce 1904 pobýval Klíma v tyrolských Alpách. Zde se stala událost, která významným způsobem poznamenala jeho literární dílo. Ve svém životopisu vzpomíná: „*dostal jsem se, běže téměř a na zenith hledě, v Alpách až na kraj propasti – vím, že jsem jí nemohl vidět, – a přece náhlý jakýsi choc hodil mne nazpět – krásný pocit: ještě krok – a letíš tak 500 m dolů –.*“¹⁴ Motiv propasti se objevuje v mnoha Klímových pracích. Podrobněji se tomuto motivu věnuje následující kapitola.

Na konci roku 1909 zemřel Klímův otec a Ladislav se přestěhoval do Vršovic. Zde se pustil do nebezpečných experimentů, během nichž přímo hazardoval se svým životem. Rozhodl se totiž přenést vlastní filozofii do života, aby ukázal pevnost své vůle. A v této době se stal součástí jeho každodenního života alkohol. Nestřídmost pití dokládají tato slova: „*Zachránil mne alkohol, rum a nerozředený líh; až do dneška zůstal jsem zachráncům věren. Druhá půle 12. a 13. neviděla mne střízlivým ani minutu.*“¹⁵ Chaluppecký dodává, že tento způsob života musel zcela jistě skončit katastrofálně. Klímovo psychické zdraví bylo ohroženo, střídaly se u něj pocity euforie a deprese. Ztrácel kontakt s ostatními lidmi i schopnost rozumně uvažovat.¹⁶ Klíma byl otužilý a zdravý muž, přesto se snažil onemocnět, a to způsoby vskutku nevšedními: ležel na rozpáleném slunci při obrovských vedrech; pil vodu, ve které se předtím umývali lidé

---

¹¹ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 159.

¹² KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička: Argo, 1992. ISBN 80-901198-1-6, s. 14.

¹³ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 161.

¹⁴ KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička: Argo, 1992. ISBN 80-901198-1-6, s. 42.

¹⁵ Tamtéž, s. 19–20.

¹⁶ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 176.

s neštovicemi; snědl vuřty plné červů, syrové koňské maso i mrtvou myš.¹⁷ Tyto příklady vypadají tak absurdně, že musíme pochybovat o jejich reálnosti.

V roce 1915 se Klíma ocitl ve velké finanční tísní. Usadil se ve vysočanském hotelu Krása. Psychicky na tom byl stále špatně, již tři roky jej popadaly záchvaty, při kterých bezmyšlenkovitě a nesystematicky páčil své práce. Také ho neustále přepadaly myšlenky na sebevraždu. Na čas sice získal zaměstnání, pracoval jako strojník lokomobily a hlídač opuštěné továrny, nikde však dlouho nevydržel. Také jeho podnikatelské pokusy nebyly příliš úspěšné.¹⁸

Po konci první světové války se stal spisovatelem z povolání. Toto zaměstnání mu nepřinášelo dostatečné uspokojení, musel si ale vydělat na živobytí. Do různých novin a časopisů psal především filozofické stati.

Okrajově je také nutné zmínit se o Klímově vztahu k ženám. Nikdy se neoženil, neměl ani žádné potomky. V životopisu se ke svému sexuálnímu životu vyjadřuje takto: „*Vyjma několik návštěv v bordellech a setkání v noci na mezích, nic vážného*“: *ne že by se mně to nebylo líbilo, ale neměl jsem k tomu čas, – stejně jako k „povolání“*.¹⁹ Jako praktikující egodeista odmítal lásku.

V průběhu 20. let Ladislav Klíma stále bojoval s alkoholismem, což se mu dařilo, v roce 1927 už pil alkohol pouze výjimečně. V té době jej ale začal sužovat jiný neduh – tuberkulóza. Jeho tělo bylo zesláblé a nedokázalo se těžkému onemocnění ubránit.²⁰ Zemřel 19. dubna 1928 ve věku nedožitých padesáti let.

Karel Bodlák o tomto pozoruhodném člověku píše následující: „*Kontrasty tvoří génia. Klíma je romantik a zároveň typ rozumový s vášní pro klasický klid. [...] Misanthrop – nesmírně šetrný a laskavý k lidem. Tento introvert je vyznavačem činu. Prakticky výtečně nadán, provokuje naprostým nezájmem o náležitosti tohoto života. Skeptik, analytik a nihilista, s nezkroutným instinktem básníka obrazotvornosti tropicky vybuchelé*“.²¹

---

¹⁷ KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička: Argo, 1992. ISBN 80-901198-1-6, s. 32.

¹⁸ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 178.

¹⁹ KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička: Argo, 1992. ISBN 80-901198-1-6, s. 44.

²⁰ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 188.

²¹ BODLÁK, Karel a VÁPENÍK, Rudolf. *Ladislav Klíma: filosof – básník*. 1. vyd. Praha: J. Pohořelý, 1948, s. 23.

1.2 Tvorba Ladislava Klímy

V úvodu této kapitoly je nutné pozastavit se nad problémem, který v souvislosti s tvorbou Ladislava Klímy vyvstává. Jindřich Chalupický jej charakterizoval takto: „*Především valná část jeho díla zůstává netištěna, část dokonce autor sám zničil. Přesto je tu rukopisná pozůstalost, čítající tisíce stránek. Že jen tak málo z toho bylo vydáno, zaviňoval si Klíma sám, teprve ke konci života se dostal k tomu, že aspoň něco připravil do tisku.*“²²

Klíma napsal svoji první knihu ve 26 letech, tedy roku 1904. Šlo o filozofický spis s názvem *Svět jako vědomí a nic*. Autor jej vydal anonymně, pouze s iniciálou L. Práce udělala velký dojem jak na Otokara Březinu, tak na Emanuela Chalupného. Oba byli Klímovými celoživotními přáteli a ochránci.²³

V letech 1906–1909 se Klíma zaměřil na psaní beletrie. Toto období bylo pro umělce poměrně klidné a finančně příznivé, bydlel u otce v Modřanech. Sám tuto životní etapu popisuje takto: „*Půl druhého roku psal jsem zuřivě jen belletrie – den co den 2 – 3 tiskové archy, s nevýslovnou radostí – moje nejvlastnější usnulo některé dny skoro tak, jako spalo do mého patnáct. roku; ale byla to nejpříjemnější doba mého života.*“²⁴ Napsal tehdy tisíce stran, což v praxi znamenalo více než tři desítky novel, několik dramát a románů. Jednalo se především o rukopisy *Lidské tragédie a Boží komedie, Údolí největšího štěstí a Českého románu*. Velmi si oblíbil *Skutečnou událost sběhnuvší se v Postmortalii*.²⁵ Tvorbu z let 1906–1909 charakterizoval Klíma v dopisu Emanuelu Chalupnému těmito slovy: „*V posledních dvou letech vychrlil jsem pro svou zábavu a zotavení fůru ‚bel‘etrie‘, desetkrát realističtější a hnusnější, než je Zola, 10krát fantastičtější než Hoffmann, 10krát obscénnější než Casanova, 10x perversnější než Baudelaire, 10x cyničtější než Grabe, 10x paradoxnější než Wilde, 10x hrubší než Havlíček, 10x účinnější prostředek k zvracení než Labyr. světa a r. s., krátce non plus ultra nemravnosti, zlotřilosti a bláznovství.*“²⁶ A nebyl daleko od pravdy. Klíma se však v podstatě nic z toho nepokusil vydat. Nebyl ambiciózní, psal pro svoji vlastní potřebu. K několika textům se v pozdějších letech znovu vrátil, část zničil.

²² CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 155.

²³ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890–1948*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2009. ISBN 978-80-7414-133-1, s. 79.

²⁴ KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička: Argo, 1992. ISBN 80-901198-1-6, s. 16.

²⁵ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 167.

²⁶ KLÍMA, Ladislav. *Sebrané spisy II. Hominibus*. 1. vyd. ABRAMS, Erika. Praha: Torst, 2006. ISBN 80-7215-271-8, s. 25.

Po skončení první světové války se Ladislav Klíma stal spisovatelem z povolání. Přispíval do několika novin a časopisů, psal hlavně filozofické stati. Do té doby (s výjimkou jeho prvotiny *Svět jako vědomí a nic*) se jeho filozofické názory objevovaly pouze v soukromé korespondenci s nejbližšími přáteli. Tyto myšlenky nakonec shrnul do dvou prací s názvy *Traktáty a diktáty* (poprvé vydáno roku 1922) a *Vteřina a věčnost* (poprvé vydáno roku 1927).²⁷ Roku 1924 také sepsal *Vlastní životopis*. Jak již bylo zmíněno, je v něm patrná umělecká stylizace, a proto jej nemůžeme považovat za dostatečně objektivní pramen, dotváří však umělcovu osobnost.

V roce 1922 měl na divadelních prknech premiéru *Matěj Poctivý*. Tuto satirickou divadelní hru napsal Klíma společně s Arnoštem Dvořákem. Diváci byli tématem hry (korupce a demagogie v politických kruzích) natolik šokováni, že se na jevišti příliš dlouho neudržela.²⁸ Ve 20. letech se Klíma navrátil k prozaické tvorbě. Z tohoto období patří mezi nejvýznamnější díla *Slavná Nemesis* a *Utrpení knížete Sternenhocha*. Jelikož se jedná o díla vrcholná, je důležité se u nich pozastavit.

Slavná Nemesis je novela se složitou koncepcí, neustále se zde totiž střídá a prolíná rovina snu a skutečnosti. Chalupecký píše, že „*tytéž události dostávají několikery výklad a text navozuje stupňující se nejistotu a napětí*“²⁹. Hlavní linie příběhu se točí kolem mladého muže Sidera, který se v městečku Cortona seznámí se dvěma ženami – Oreou a Erratou – a vzniká mezi nimi milostný trojúhelník. Vedlejší linii pak tvoří černý dům se starou Barborou. Příběh končí v momentě, kdy Orea láká Sidera, aby za ní skočil do propasti. Když to udělá, vrátí se mu vzpomínky na předchozí život. Nakonec splyne s Oreou a Erratou v jedno tělo, v jakousi „vesmírnou trojjednost“. V této novele se objevuje motiv propasti, jenž je pro Klímova díla velmi typický. Poprvé se o propasti zmiňuje v díle *Svět jako vědomí a nic*. Podle Chalupeckého jde o propast metafyzickou. „*Dalo by se to pojmenovat metafyzickou závratí – byla to nejistota o fyzickém světě a ve fyzickém světě, v němž se pořád otevíral nějaký ne-svět.*“³⁰ Propast se mj. objevuje jako důležitý motiv také v rozsáhlém románu *Lidská tragédie a Boží komedie*.

---

²⁷ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 181.

²⁸ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890–1948*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2009. ISBN 978-80-7414-133-1, s. 80.

²⁹ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 184.

³⁰ Tamtéž, s. 162.

Groteskní romaneto *Utrpení knížete Sternenhocha* bylo vydáno v roce 1928, měsíc po autorově smrti. Toto dílo zpochybňuje tradiční morálku, vše je zde převráceno naruby.³¹ Chalupecký říká, že jde o „neštěstí lidské pozemskosti. Svět je sadisticko-masochistickým utrpením. Lidská nízkost spočívá v animalitě.“³² Hlavní postavou je degenerovaný šlechtic, který se ožení s Helgou – ženou, která se mu přímo hnusí, a proto si ji vybral za nevěstu. Prostřednictvím deníkových zápisků můžeme sledovat, jak se Sternenhoch postupně stává šilencem. Dílo je plné filozofických úvah, jež kontrastují s motivy triviální literatury. Chalupecký si všímá také náboženského motivu. „Člověk je trestán pro dědičný hřích. Helga má spasitelské poslání.“³³

Několik měsíců před smrtí začal psát Ladislav Klíma dramata. Prvním z nich bylo *Drama o Diovi* (psáno v květnu 1927). Dílo ale nedokončil a pustil se do psaní *Lidské tragikomedie*. Posledním počinem bylo drama *Edgar*, jehož dopsání přerušila Klímova smrt v dubnu 1928. Chalupecký vyslovuje myšlenku, že Klímova pozdní dramata nemají příliš vysokou uměleckou hodnotu.³⁴

V Klímově díle najdeme mnoho (často vyhrocených, nadsazených) kontrastů: vznešenost a černý humor, mísení banálnosti a grotesknosti. Sen a skutečnost se někdy natolik prostupují, že si nemůžeme být jisti, co je realita a co jen přelud. Vyprávění příběhu je narušováno dlouhými filozofickými pasážemi a úvahami. Moldanová dodává, že Klíma „byl fascinován triviální literaturou a jejími barvitými, fantastickými příběhy. Parodický ráz Klímových textů, jejich provokativní hrubost, obscenita a černý humor narážely na odpor konvenčních čtenářů.“³⁵ Propojováním snu a skutečnosti mohl inspirovat mnohé surrealisty, zdrojem inspirace však mohl být také pro autory vycházející z undergroundu 70. a 80. let³⁶, o čemž pojednává druhá část této práce.

1.3 Myšlenkový svět Ladislava Klímy

Přestože se tato práce zabývá především beletristickým dílem Ladislava Klímy, musíme se v krátkosti zmínit také o jeho osobité filozofii, neboť představuje nedílnou

---

³¹ LEHÁR, Jan, STICH, Alexandr, JANÁČKOVÁ, Jaroslava a HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8, s. 525.

³² CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 185.

³³ Tamtéž, s. 186.

³⁴ Tamtéž, s. 192.

³⁵ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890–1948*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2009. ISBN 978-80-7414-133-1, s. 79.

³⁶ LEHÁR, Jan, STICH, Alexandr, JANÁČKOVÁ, Jaroslava a HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8, s. 526.

součástí nejen jeho života, ale i samotné literární práce. Beletristická díla obsahují rozsáhlé filozofické pasáže a Klímovi hrdinové vykazují známky jisté schematičnosti. Nicméně Chalupecký dodává, že Klímovy prozaické texty neměly deklarovat jeho filozofické názory, pouze z nich vycházely.³⁷

Klímova nesystémová a žitá filozofie

Karel Bodlák si všimá dvou tendencí, které vyvstávají vzhledem ke snaze postihnout Klímův myšlenkový svět: Klímovu filozofii nelze umístit do kontextu světové filozofie³⁸ a jeho slovník se neslučuje s konvenčním filozofickým obsahem³⁹. „*Klímova filozofie vcelku znamená vznik něčeho nového, s dosavadní filozofií nesouměřitelného. [...] Tato filozofie především není systém.*“⁴⁰ Klíma se pokoušel podle své filozofie přímo žít – pomocí „*určitých (vesměs výjimečných) stavů úsilím vystupňovat tyto stavy až na samu hranici lidských možností*“⁴¹.

Filozofická inspirace

„*Klíma sám přál si jevit se jako člověk nezdolné vůle, prostý všech obyčejných citů, nietzscheovský nadčlověk.*“⁴² Byl zastáncem radikálního subjektivního individualismu. „*Mimo naše myšlení, mimo naše já, nic pro nás existovat nemůže; i hmota, zevní svět, jest naším duševním stavem, naší „představou“ – jest jen v nás.*“⁴³

Inspiroval se filozofickými názory Friedricha Nietzscheho, Arthura Schopenhauera a Goerge Berkeleyho.⁴⁴ Schopenhauer ovlivnil Klímu svým voluntarismem, jenž dával silný důraz na vůli, která je nekonečná a může utvářet a ovládat svět. Klíma se po celý život pokoušel tuto vůli systematicky pěstovat. Nietzsche zase ukázal Klímovi cestu k „nadčlověku“, Chalupecký tento pojem chápe jako metaforu,

---

³⁷ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 189.

³⁸ BODLÁK, Karel a VÁPENÍK, Rudolf. *Ladislav Klíma: filosof – básník*. Praha: J. Pohořelý, 1948, s. 14.

³⁹ Tamtéž, s. 16.

⁴⁰ Tamtéž, s. 15.

⁴¹ VIEWEGH, Josef. *Sebevražda a literatura*. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav AVČR ve spolupráci s Nakladatelstvím Tomáše Janečka, 1996. ISBN 80-85880-10-5, s. 137–138.

⁴² CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 157.

⁴³ Tamtéž, s. 163.

⁴⁴ MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890–1948*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2009. ISBN 978-80-7414-133-1, s. 78.

vyjadřující to uvnitř člověka, co jej odvrací od pozemského prospěchářství.⁴⁵ A konečně v Berkeleyho solipsismu tkví další inspirační zdroj. Klíma tento krajní subjektivismus nazýval egosolismem, jenž byl založen na tezi, že v realitě existují pouze duševní stavy jedince. A na základě existence našich psychických stavů lze usoudit, že existují také duševní stavy cizích lidí.⁴⁶

Bodlák dodává, že Klíma stejně jako novověká filozofie vychází ze skepse, u něj se ale jedná o skepsi skutečnou a nemilosrdnou, jež tvoří základ myšlení, kterým se postupně transformuje na tzv. metaskepsi.⁴⁷ Podle Josefa Viewegha vychází Klímův krajní nihilismus a skepticismus z předpokladu, že pravda neexistuje a svět je pouhou iluzí a bludným kruhem.⁴⁸

Egodeismus, iluzionismus, ludibrionismus

Prvním důležitým termínem, který charakterizuje Klímovu filozofii, je iluzionismus, jehož hlavní myšlenkou je dle filozofa skutečnost, že „svět je podstatou svou tímto zdáním“⁴⁹. Josef Viewegh se domnívá, že Klímovo pojetí iluzionismu má kořeny v tragickém zážitku z dětství, kdy mu zemřeli téměř všichni příbuzní. Stal se tak jakousi obranou proti všemu trápení.⁵⁰

Egodeismus neboli deoessenci považuje Klíma za dovršení své filozofické praxe, která spočívá v sebezbožštění, bytí bohem. Zakončuje jím svůj celoživotní zápas s nicotou.⁵¹ „Klímův egodeismus nespočívá v poznání, nýbrž ve stavech vyjasnění, v „absolutně komandující vůli“, v „sebeobjetí“, objetí sebe v jiném já, v interním, metafyzickém, před Nejvyšším jediném cenném úkonu [...]“⁵²

Posledním podstatným termínem je Klímův ludibrionismus, jenž odpovídá na otázku, co je svět: „Svět je absolutní hříčkou své (rovná se Mé) absolutní Vůle, – nebo

---

⁴⁵ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 160–161.

⁴⁶ VIEWEGH, Josef. *Sebevražda a literatura*. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav AVČR ve spolupráci s Nakladatelstvím Tomáše Janečka, 1996. ISBN 80-85880-10-5, s. 144.

⁴⁷ BODLÁK, Karel a VÁPENÍK, Rudolf. *Ladislav Klíma: filosof – básník*. Praha: J. Pohořelý, 1948, s. 28.

⁴⁸ VIEWEGH, Josef. *Sebevražda a literatura*. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav AVČR ve spolupráci s Nakladatelstvím Tomáše Janečka, 1996. ISBN 80-85880-10-5, s. 138–139.

⁴⁹ KLÍMA, Ladislav. List o iluzionismu a Ivanu Karamazovu. In *Vteřiny věčnosti*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, s. 220.

⁵⁰ VIEWEGH, Josef. *Sebevražda a literatura*. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav AVČR ve spolupráci s Nakladatelstvím Tomáše Janečka, 1996. ISBN 80-85880-10-5, s. 139.

⁵¹ Tamtéž, s. 145.

⁵² BODLÁK, Karel a VÁPENÍK, Rudolf. *Ladislav Klíma: filosof – básník*. Praha: J. Pohořelý, 1948, s. 26.

*prostě: Má hříčka je toto vše. Svět je to, co v každý okamžik já z něho míti chci.*⁵³
V souvislosti s tím vyvstává tvrzení, že myšlení je hrou (není podřízeno logice) a absolutní pravda neexistuje.⁵⁴

Suicidální tendence

Již v kapitole o Klímově životě bylo zmíněno, že tohoto filozofa a literáta stíhaly sebevražedné myšlenky, které byly nejmarkantnější v letech 1912–1917. Josef Viewegh vypracoval seznam šesti oblastí, jež Klímovy sebevražedné tendence podpořily⁵⁵:

1. nihilismus a pesimismus (viz výše),
2. egodeismus (viz výše),
3. iluzionismus (viz výše),
4. výchova ke lhostejnosti,
5. heroizace suicidia – po vzoru Nietzscheho vidí Klíma v sebevraždě důkaz silné osobnosti,
6. názor na smrtelnost – Klíma považoval smrt za jednu z možností, jak dosáhnout vyšších cílů.

Jak víme, Ladislav Klíma nakonec sebevraždu nespáchal, a to v důsledku tzv. immortalismu, jenž tvrdí: „*Nemohu zemřít, protože jsem nesmrtelný. [...] Jestliže jsem nesmrtelný, je sebevražda zbytečná.*“⁵⁶

1.4 Vydávání literárního díla Ladislava Klímy

Ke knižnímu vydávání literárního díla Ladislava Klímy docházelo v několika etapách.⁵⁷ Již v úvodu této práce bylo řečeno, že většina Klímovy tvorby vyšla až po jeho smrti, jelikož to nebyl autor ambiciózní, psal pro vlastní potěšení a pokusil se vydat pouze zlomek svých textů.

První fáze vydavatelských aktivit nastala bezprostředně po autorově smrti, tedy v roce 1928. Tehdy bylo vydáno groteskní romaneto *Utrpení knížete Sternenhocha*. Do této epochy můžeme také zařadit vydání *Slavné Nemesis a jiných příběhů* (1932). Tento

---

⁵³ ZUMR, Josef. *Filosof hrdé lidskosti*. In KLÍMA, Ladislav. *Vteřiny věčnosti*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, s. 20.

⁵⁴ Tamtéž, s. 21.

⁵⁵ VIEWEGH, Josef. *Sebevražda a literatura*. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav AVČR ve spolupráci s Nakladatelstvím Tomáše Janečka, 1996. ISBN 80-85880-10-5, s. 166.

⁵⁶ Tamtéž, s. 187.

⁵⁷ Rozdělení etap vydávání literárního díla Ladislava Klímy bylo převzato z této bakalářské práce: BRZICA, Jiří. *Knižní vydávání literárních děl Ladislava Klímy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. Bakalářská práce, s. 18.

soubor obsahuje mj. i prózu *Skutečná událost sběhnuvší se v Postmortalii*, která inspirovala Jiřího Koláře pro vznik básnické sbírky *Prométheova játra*, jež byla napsána v roce 1950 a o které pojednává praktická část této práce.

Druhá fáze započala ve 2. polovině 30. let a spočívala především ve vydání Klímova *Vlastního životopisu*, korespondence a části filozofických deníků. Tato etapa trvala až do počátku 50. let.

Pro třetí fázi je důležité vydání souboru *Vteřiny věčnosti* (1967), jenž připravili Josef Zumr a Olga Svejková. Kniha obsahuje výběr z Klímovy beletristické i filozofické tvorby, korespondenci i životopis.

Čtvrtá etapa, zahrnující 70. a 80. léta, je spjata s šířením Klímových textů prostřednictvím ilegálního undergroundového samizdatu. V roce 1978 byl Ivanem Martinem Jirousem vyhlášen „rok Ladislava Klímy“. Jirous, přezdívaný Magor, je úzce spjat s českou undergroundovou kapelou The Plastic People of the Universe, která zhudebnila tři Klímovy prózy – *Jak bude po smrti*, *Slavná Nemesis* a *Jsem Absolutní Vůle*. Klímovy texty byly také otištěny na stránkách dvou významných undergroundových časopisů – *Vokna* a *Revolver Revue*.⁵⁸ A právě v okruhu *Revolver Revue* se pohybovali autoři Petr Placák a Jáchym Topol, jejichž díla jsou taktéž předmětem praktické části této práce.

Na počátku 90. let nastal pro díla Ladislava Klímy doslova „boom“. Znovu bylo vydáno několik jeho beletristických i filozofických prací, došlo však také k vydání mnoha jeho textů dosud nepublikovaných. Od poloviny 90. let se systematickému vydávání Klímova celoživotního (a samozřejmě dostupného) díla věnuje francouzská editorka Erika Abrams. Do této doby byly vydány tři objemné svazky: *Velký román*, *Mea* a *Hominibus*. Vydávání dalších částí je prozatím z finančních důvodů pozastaveno.

Způsob existence a tvorba Ladislava Klímy se setkaly s nepochopením veřejnosti nejen v době umělcova života, ale i dlouho poté. Josef Zumr v předmluvě ke *Vteřinám věčnosti* píše, že v polovině 20. století byl Klíma považován za „úchylný zjev české

---

⁵⁸ MACHOVEC, Martin. Ohlasy literárního a filozofického díla Ladislava Klímy v životě a tvorbě českých undergroundových autorů. In GILK, Erik a HRABAL, Jiří. *Věčnost není dřeváková kapsa, aby se z ní něco ztratilo. Soubor studií věnovaných Ladislavu Klímovi*. [online]. Olomouc: Aluze. 2010 [citováno 16. 2. 2017]. ISSN 1803-3784, s. 9–10. Dostupné z: <http://aluze.cz/epriklady/Klima_sbornik.pdf>

filosofie, pro jehož pomatené, chorobné myšlenky bude vždy a zejména dnes škoda papíru“⁵⁹.

Osobně si myslím, že tomuto svéráznému literátovi zcela jistě nelze upřít originalitu a zasloužené místo v kontextu české literatury, již obohatil hned v několika směrech. Klímova osobitá filozofie byla ve své době převratná, měla blízko k pozdějšímu existencialismu a postmodernismu.

---

⁵⁹ ZUMR, Josef. *Filosof hrdé lidskosti*. In KLÍMA, Ladislav. *Vteřiny věčnosti*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, s. 7.

2 PROMÉTHEOVA JÁTRA JIŘÍHO KOLÁŘE

Experimentální sbírka Jiřího Koláře je děsivým svědectvím doby, která nastala po únorovém převratu roku 1948, vrací se však i k období druhé světové války, jež znamenalo krizi hodnot, mezilidských vztahů i evropské humanity.

Michal Bauer ve svém článku *Jiří Kolář: Očitý svědek v zemi mrtvých* (2001) charakterizuje dílo těmito slovy: „*Je to kniha o smyslu vyjádření a o smyslu bytí. Je to kniha svobody. Zároveň je to kniha rozšiřující způsoby přebývání ve světě zla, násilí, totality a nabízející způsoby jejich odkrývání.*“⁶⁰ Jindřich Chalupický dodává, že jde o „*dokument hluboké sklíčenosti a [...] pokus vzepřít se*“⁶¹. Podle Vladimíra Karfíka se jedná o nejautentičtější dílo české poezie, které dokládá, že doba jeho vzniku byla opravdu dramatická.⁶²

Název sbírky odkazuje ke slavné postavě z řecké mytologie. Prométheus ukradl bohům oheň, a proto jej vládce bohů Zeus krutě potrestal – nechal ho přikovat ke skále. Čekal, že Prométheus bude prosit o odpuštění, ale nestalo se tak. Poslal za ním tedy orla, který mu každý den přilétával vytrhat játra z těla. Nakonec byl zachráněn hrdinným Héraklem. Jiří Kolář motiv Prométhea aktualizoval, v názvu sbírky má symbolizovat trýzeň a pocit frustrace z období protektorátu i z konce 40. let.⁶³

2.1 Vznik a vydání Prométheových jater

Rukopis *Prométheových jater* byl objeven za velice dramatických okolností. Pochází z roku 1950, tedy z doby nejtvrděšího stalinistického nátlaku v Československu, kdy bylo cílem Komunistické strany Československa podřídit veškerou kulturu své vlastní ideologii. Umělecká díla měla vznikat v duchu tzv. socialistického realismu, ostatní tvorba byla tvrdě potlačována. A právě to platilo také pro *Prométheova játra*, proto se mohla šířit pouze neoficiální cestou – soukromě mezi přáteli. Při domovní prohlídce u českého filozofa, literárního vědce a kritika Václava Černého byl však tento rukopis

---

⁶⁰ BAUER, Michal. Jiří Kolář. Očitý svědek v zemi mrtvých. *Tvar*. 2001, roč. 12, č. 14. ISSN 0862-657X, s. 6–7.

⁶¹ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Na hranicích umění. Několik příběhů*. 1. vyd. Praha: Prostor, 1990. ISBN 80-85190-06-0, s. 50.

⁶² KARFÍK, Vladimír. *Jiří Kolář*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1994. ISBN 80-202-0515-2, s. 34.

⁶³ DEBICKÁ, Alena. *O výstavbě a stylu textu. Stylistické analýzy a interpretace*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1999. ISBN 80-7044-269-7, s. 50.

nalezen a okamžitě zabaven.⁶⁴ Autor textu byl odhalen podle III. oddílu básně *Věk náboženství*, ve kterém stojí Kolářovo jméno:

„Opravdu, to je omyl, věřte, prosím vás, nikdy jsem vás neviděl, nejsem ničím vinen, já se jmenuji Kolář, mohu vás přesvědčit!

Kolář, ano, Kolář, přesvědčit, kámen by lépe nezapřel matku! – vykřikla s děsivým zasmáním,

Kolář, a jistě by mně chtěl nyní pomoci, svatoušek, nevíňátko, budu si to pamatovat, jenom vy, jenom vy nezapomeňte, že jste mě potkal, vrahu vražednická! – a smála se na celé kolo.“⁶⁵

Po tomto incidentu byl Kolář odveden Státní bezpečností a strávil několik měsíců ve vazbě.

První pokus o vydání *Prométheových jater* pochází z konce 60. let minulého století. Sbírka měla vyjít roku 1969 v edici Tangens. Nakladatelství Československý spisovatel však o rok později vydání knihy zamítlo.⁶⁶ Kolářovo dílo si nakonec muselo počkat dlouhých třicet pět let, poprvé vyšlo v kanadském nakladatelství Josefa Škvoreckého a Zdeny Salivarové Sixty-Eight Publishers roku 1985.⁶⁷ V Čechách bylo oficiálně publikováno až v roce 1990 v Československém spisovateli.

2.2 Koncepce díla

Sbírka Jiřího Koláře sestává ze tří částí: *Skutečné události*, *Jásajícího hřbitova* a *Každodenní komedie*. Základem díla je prostřední část s názvem *Jásající hřbitov*. Jedná se o deníkové záznamy, které psal Jiří Kolář od 10. ledna 1950 do 18. prosince téhož roku. Tyto zápisy se prolínají s básněmi, dopisy, rozhovory mezi náhodnými lidmi na ulici nebo zprávami z novin. Kolář se také snaží poukázat na nejruznější kulturní a politické akce, vyslovuje názor na totalitní režimy a přidává i citáty slavných osobností.

---

⁶⁴ KARFÍK, Václav. Ediční poznámka. In KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0266-8, s. 217.

⁶⁵ KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0266-8, s. 170.

⁶⁶ BAUER, Michal. Jiří Kolář. Očitý svědek v zemi mrtvých. *Tvar*. 2001, roč. 12, č. 14. ISSN 0862-657X, s. 6–7.

⁶⁷ KARFÍK, Václav. Ediční poznámka. In KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0266-8, s. 217.

Pro tuto práci je však podstatný jakýsi rámeček *Jásajícího hřbitova*, a to prolog *Skutečná událost* (s podtitulem Rod Genorův) a epilog *Každodenní komedie* (také s podtitulem Rod Genorův), jenž na *Skutečnou událost* navazuje.

2.2.1 Skutečná událost

První část Kolářovy sbírky s podtitulem *Rod Genorův* byla napsána mezi srpnem a zářím 1950 a skládá se z pěti oddílů:

První oddíl *Skutečné události* se odehrává v hospodě a hlavním protagonistou je podivný muž, který vypráví vypravěči a další (neviditelné) osobě o své ženě, jež za svého života nebyla příliš počestná. Neznámý muž se vyjadřuje vulgárně, z jeho vyprávění vyplývá, že se svou ženou neměl příliš idylický vztah, neboť ji bil a ponižoval. Mužovo chování hraničí s šíleností, v hospodě si povídal s prázdnou židlí vedle sebe a snažil se ochočit si mouchy.

Druhým oddílem je přebásněná a zkrácená Kolářova verze povídky polské autorky Žofie Nałkowské s názvem *U trati*, která pojednává o ženě, jež uprchla z transportu smrti, je zraněná a prosí kolemjdoucí, aby ji zabili, a ukončili tak její utrpení.

Třetí oddíl je z hlediska formy nejzajímavější, báseň vznikla propojením předchozích dvou částí. Ocitáme se tedy znovu v hospodě, setkáváme se opět s podivným mužem, nyní je však jeho vyprávění obohaceno o příběh ženy z transportu, nabývá nových významů, a získává tak novou dimenzi. Kolář se snažil nazírat na jednu skutečnost z více úhlů pohledu. Podle něj „*lidský osud není nikdy vysvětlitelný a postižitelný z jednoho bodu, jediného hlediska, poznatelný z jediné stránky, z jednoho postoje k životu [...]*“⁶⁸. Chalupecký dodává, že „*slovesný materiál se dostává do pohybu, vyprávění se přerušuje a roztrhává, jeho kusy vstupují do sebe, mísí se, zaměňují, s dějem se matou i osoby, monolog ženy se vrací jako monolog muže, útržek cizího hovoru se převrací v příběh vypravěčův; osoby ztrácejí identitu, neznámé bytosti beze jmen a tváří recitují, mumlají, drmolí a křičí jedna přes druhou svá vyznání. Texty připomínají útrapný sen, zmatený, přeházený, nesmyslný, dusivý, v kterém člověk ztrácí lidskou podobu.*“⁶⁹.

Čtvrtý oddíl tvoří doslov, který se Jiří Kolář rozhodl napsat, aby objasnil, jaké důvody jej vedly k vytvoření této básnické skladby. Charakterizuje zde způsob, jakým

---

⁶⁸ KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0266-8, s. 35.

⁶⁹ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Na hranicích umění. Několik příběhů*. 1. vyd. Praha: Prostor, 1990. ISBN 80-85190-06-0, s. 50.

byla báseň třetího oddílu napsána. Tuto formu nazval tzv. samobásní. „Nevím, není-li zbytečné hledat nějaké jméno nebo název pro způsob, který jsem užil při stavbě této básně, nevím také, má-li smysl vůbec dávat název nějakému, třeba nalezenému stylu, formě nebo stavbě; ale už mně přišlo na rty označení: ‚samobáseň‘, a budu její architekturu takto nazývat.“⁷⁰ Inspirací se mu stal článek uveřejněný v *Mladé frontě*, jenž pojednával o moderní básni, do které byla zašifrována špionážní zpráva.⁷¹ Jeho cílem bylo „uskutečnit přímo báseň nebo prózu, do které by byla včleněna jiná, zjevně námětově, obsahově i tematicky rozdílná [...]“⁷².

Posledním oddílem je přepis celé povídky Žofie Nałkowské *U trati* v českém překladu Heleny Teigové.

2.2.2 Každodenní komedie

Epilog *Prométheových jater* z roku 1950 se skládá ze čtyř oddílů: *Povrchně o poezii*, *Věk náboženství*, *Nejmladší vnuk Genorův* a *Život chudší než smrt*. Tematicky navazuje na *Skutečnou událost*, obě části spojuje společný podtitul *Rod Genorův*.

Důležitou součástí této části sbírky je Kolářova krátká předmluva: „Nazval jsem tuto báseň ‚komedií‘, a proto, že mně opravdu nejde o drama nebo tragedii nebo jednotlivě cosi takto pojmenovatelného, život je něčím víc, je vždy zároveň tím i oním, a o osudné tohoto ‚tím i oním‘ mi šlo, o to osudné uvnitř napětí, které nazýváme napětím lásky nebo smrti. Boha nebo věci, tajemství nebo zrození, napětím proměny nebo bezmoci, o to osudné v napětí, kdy život, nehledě na člověka, chce být sám sebou a ne vegetací!“⁷³

V *Každodenní komedii* využívá Kolář obdobnou metodu jako v prvním oddílu, je však mnohem složitější. Zatímco ve *Skutečné události* byly první dvě části základem pro část třetí, zde se tento postup obrací. Například první báseň oddílu *Povrchně o poezii*, vyprávějící o nešťastně zamilované ženě, se rozkládá v část druhou a třetí. V dalších oddílech epilogu se hra se slovy a významy komplikuje, v oddílu *Věk náboženství* dokonce do básně vstupuje sám autor, jenž se tak ztotožňuje s tragickými postavami svojí sbírky a stává se součástí groteskního klímovského světa. Podle této básně byl také Jiří Kolář identifikován jako autor *Prométheových jater* a následně perzekuován.

---

⁷⁰ KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0266-8, s. 34.

⁷¹ Tamtéž, s. 34.

⁷² Tamtéž, s. 34.

⁷³ Tamtéž, s. 139.

2.3 Kolářova inspirace Ladislavem Klímou

Skutečná událost je uvedena citátem Ladislava Klímy „*Ale k čemu ta strašlivá komedie? Proč to vše? Co to vše?*“;⁷⁴ který pochází k jeho povídky *Jak bude po smrti*. Ladislav Klíma se stal významným zdrojem inspirace pro vznik *Prométheových jater*. Sám Kolář v doslovu první části píše, že plánoval „*napsat cyklus, který jsem předběžně pojmenoval Rod Genorův, motivovaný děsivou prózou Ladislava Klímy Skutečná událost sběhnuvší se v Postmortalii*“⁷⁵. Už název *Skutečná událost* přímo odkazuje na Klímův text, neboť Jiří Kolář použil první část názvu *Skutečná událost sběhnuvší se v Postmortalii*, zkrácená verze má poukázat na Kolářovu autenticitu.

Hlavní postavou Klímovy drastické a hrůzostrašné povídky je mladý muž Genor, jenž odpuzoval okolí nejen svým zevnějškem, ale i povahou. Jeho jediným přáním byla smrt milenky Geny, která ve strašlivých podmínkách ležela na smrtelném loži. Podtitulem obou rámcových částí *Prométheových jater* je právě *Rod Genorův*, obě části tedy spojuje postava obludného Genora, respektive jeho potomků, kteří se ve *Skutečné události* i *Každodenní komedii* vyskytují.

V obou textech najdeme detailní popis vzhledu Genora nebo jeho potomků. Ladislav Klíma důkladně charakterizoval svého hrdinu takto: „*tváří svou byl nápadně podoben psu nebo kryse, nos jeho byl rakovinou zcela sežrán a z věčně otevřené, bezzubé huby visel mu stále až na bradu zelený jazyk, z něhož ustavičně hnis kapal. [...] Mozkovna jeho byla tak malinká, že pojmout mohla sotva tři náprstky mozku. Ruce jeho sahaly až ke kotníkům. Pravé chodidlo bylo úzké a metr dlouhé, levé normálně dlouhé a půl metru široké. Břicho jeho, úžasně zašpičatělé, bylo tak ohromné, že Genor rovně stoje viděl jen nehty svého dlouhého chodidla. Jeho zadnice neskládala se ze dvou půlí, nýbrž tvořila jen jednu kouli, v jejímž středu černala se beze studu řiť, k tomu ještě silně vyšpulená, jak by chtěla líbat.*“⁷⁶ Klíma postupuje ve svém popisu odshora, všímá si hlavové a obličejové části, dále se přesouvá k údům a břichu. Nakonec věnuje prostor intimním partiím.

Prométheova játra obsahují popisy Genorových potomků hned dva. Ve *Skutečné události* podivný muž v hospodě vypráví o svém švagrovi, jde však o popis velmi stručný, založený na kontrastu mezi malou hlavou a obrovským uchem:

---

⁷⁴ KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0266-8, s. 11.

⁷⁵ Tamtéž, s. 34.

⁷⁶ KLÍMA, Ladislav. *Skutečná událost sběhnuvší se v Postmortalii*. In *Slavná Nemesis*. 5. vyd. Praha: Volvox Globator, 2002. ISBN 80-7207-468-7, s. 191–192.

*„Měl jsem švagra,
narodil se s hlavičkou jako moje pěst
a s uchem velkým až k patě.
Ta hlava mu nikdy nenarostla větší,
ucho se také nezmenšilo.“⁷⁷*

Obsáhlejší popis najdeme v oddílu *Každodenní komedie* s názvem *Nejmladší vnuk Genorův*, který sám o sobě odkazuje k ústřední postavě. Na rozdíl od Klímy nedodrží Kolář v charakteristice žádný řád, části těla vybírá libovolně:

*„Stál před zrcadlem... Hrudník
jako jámu, břicho nadmuté, nohy,
dvě tyčky na opičích pahýlech,
bumerangovitý hřib přirození,
žilnatý sloní chobot
spadal k lýtkům a půlil polštář
mouděte, a nad tím, nade vším, hlava
krásnější Apollonovy, kučeravé slunce,
jehož rty krájel oceán, hlava
veliká jako dětská pěst, hlava
plaváčka, hlava kotěte, hlava
štěňátka, hlava andílka nad betlém
pod vánoční stromek, hlava
s uchem sahajícím až na zem,
jako Smrti zlomené křídlo,
nebo indického Proroka, ale jinak snih,
čistší neposkvrněný početí, a ruce
pokryté křídovými vlasy,
a dole u kolenou prsty pro klavír.“⁷⁸*

S Genorovým následovníkem se tedy poprvé setkáváme již ve *Skutečné události*, kde jej můžeme identifikovat jako podivného muže v hospodě. V *Každodenní komedii* je

---

⁷⁷ KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0266-8, s. 17.

⁷⁸ Tamtéž, s. 182.

mu věnován celý oddíl *Nejmladší vnuk Genorův*, objevuje se také v oddílu následujícím, v *Životu chudším než smrt*, v němž se ke své rodinné příslušnosti plně hlásí:

„[...] Já, potomek Genorův,
Jenž se nikdy neusmál,
Jehož srdce nikdy nenarazilo,
Já, slov-ne, rukou-ne?“⁷⁹

Nelze s jistotou říci, zda se jedná o jednoho a téhož Genorova potomka, nebo jich ve sbírce vystupuje více. Jisté však je, že u všech jedinců zůstala zachována groteskní podobnost a odpornost s postavou Klímova textu – jak fyzická (odpudivé tělo plné deformací), tak mravní.⁸⁰ V poslední básni celé Kolářovy sbírky je Genorův potomek zasazen do autorovy současnosti a zřejmě se pokoušel stát se básníkem:

„[...] Co bych musil být já, co bych musil být
Já, který mluvil se Stalinem,
Jemuž znárodnili takovou živnost,
Autor Dětek věčnosti, [...]“⁸¹

Jiří Kolář se Ladislavem Klímou inspiroval nejen tematicky, ale i jazykově. V návaznosti na Klímovu povídku můžeme v *Prométheových játrech* najít záporně citově zabarvené výrazy, slova hanlivá i vulgarismy⁸², např. kurva, hovno, žrát, srát, posrat se, chcanky nebo mrcha. Pro posouzení jazykové výstavby Kolářovy sbírky je nutné uvést úryvek ze *Skutečné události sběhnuvší se v Postmortalii*, ve kterém Klíma použil vulgarismy v opravdu hojném počtu:

„Co bude as dnes k obědu? - Eh, stát to bude jako tak za hovno! Či snad proboha budu muset žrát zas ty její sračky? Eh, co na tom! Skočil jsem psu, čtrnáct dní chciplému, s plotu na břicho, on se vyblil, já to ochutnal - a bylo to na mou duši lepší než sračky,

---

⁷⁹ KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0266-8, s. 200.

⁸⁰ ENGELKING, Leszek. Text jiného a text vlastní (Texty v díle Jiřího Koláře). In VOJTĚCH, Daniel. *Česká literatura na konci tisíciletí II*. 1. vyd. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001. ISBN 80-85778-30-0, s. 640.

⁸¹ KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0266-8, s. 200.

⁸² DEBICKÁ, Alena. *O výstavbě a stylu textu. Stylistické analýzy a interpretace*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1999. ISBN 80-7044-269-7, s. 56.

které ona ukuchtí ... Tenkrát ještě chodila - kruci prdel! Docela jsem zapomněl, že už dva měsíce chcípá, já sám vařím! ⁸³

Jiří Kolář aplikoval záporně citově zabarvená slova například takto:

*„Co, jaké poskvrnky, ty, kurvo, mně?
Celou noc se peleší s potkany,
Žere hovna, chlastá chcanky [...]“* ⁸⁴

Jiří Kolář se snažil poukázat na kontrast mezi fikcí s hrůzostrašnými prvky a skutečností, která je mnohdy daleko děsivější než smyšlený příběh. Ladislav Klíma posloužil jako ideální inspirace pro vytvoření fantaskního rámce. Charaktery jeho postav jsou často morálně nízké a špatné. Klíma podtrhl Genorovu duševní bídnot zruďným vzhledem, který dohnal až do extrému, a Kolář se tohoto principu držel. Texty obou autorů jsou založeny na prezentaci zla, zruďnosti, hnusu a imorálnosti v celé své podobě. Doprostřed klímovsky laděného rámce sbírky zasadil Jiří Kolář vlastní autentické zážitky z doby okupace i konce 40. let a pocit zoufalství a nejistoty z budoucnosti své i dalších generací. Klímovsky laděnou atmosféru plnou zmaru a odpornosti dokládají následující verše ze závěru oddílu *Život chudší než smrt*:

*„Byla to žalostná podívaná
na bytost ztrácející lidský tvar,
hrůzná podívaná, čím vším člověk:
Napřed slunce, slizký, jak strom květy
ověňčený parazity, potom
pelikán s uraženým zobákem,
pak mříž a hořící keř, nakonec
červ, zuřivě se snažící vtěsnat
do škvíry mezi prkny podlahy;
marně, Smrti, marně; červ s psí hlavou.
slzící krev proudí potůčkem
pod ratličí nohy almary...“* ⁸⁵

---

⁸³ KLÍMA, Ladislav. *Slavná Nemesis*. 5. vyd. Praha: Volvox Globator, 2002. ISBN 80-7207-468-7, s. 190–191.

⁸⁴ Tamtéž, s. 200.

⁸⁵ Tamtéž, s. 201.

Shrnutí

Jiří Kolář svým dílem *Prométheova játra* přímo navázal na Ladislava Klímu, neboť již v doslovu první části sbírky vysvětluje, že plánovaný cyklus vznikl na motivy Klímovy prózy. Dle mého názoru se Jiří Kolář inspiroval Ladislavem Klímou na těchto úrovních:

- a) využití postavy Genora: hlavními hrdiny děl obou autorů je totožná postava, zrudlý Genor, jehož existence se pohybuje na hranici mezi lidskostí a zvířecostí a který nese známky obludnosti nejen fyzické, ale také povahové;
- b) rovina tematická a motivická: oba umělci zobrazují prostor plný zla, hnusu, hrůzy, grotesknosti a nemorálnosti;
- c) rovina jazyková: autoři ve svých dílech shodně využívají slova nespisovná, citově zabarvená, hanlivá a také vulgarismy.

3 MEDOREK PETRA PLACÁKA

Petr Placák patří mezi autory mladé generace undergroundu, kteří se sdružovali kolem samizdatového časopisu *Revolver Revue* (původně vycházel pod názvem *Jednou nohou*). Do české literatury vstoupil románem *Medorek*, který v sobě slučuje „*osobní inspiraci, ironický nadhled a experimentální tvar*“⁸⁶. Podle Martina Pilaře se toto dílo ostře vymezuje vůči oficiálně vydávané literatuře „*nekompromisní kritičností a vědomým porušováním tradičně realistických schémat*“⁸⁷.

3.1 Vznik a vydání díla

Svoji prvotinu napsal Petr Placák v jednadvaceti letech. Poprvé byl román vydán v samizdatu roku 1985 bez uvedení autora. Samizdatově dále vyšel v roce 1986 a 1987, a to opět anonymně, podepsán byl až v roce 1989. První oficiální vydání pochází z roku 1990 a je obohaceno (stejně jako předchozí vydání) o ilustrace Pavla Reisenauera. Tyto kresby v následujícím vydání (1997) absentují, což Placákův přítel Martin Machovec ve svém článku *Kterak komerční moloch postupně sežral jednu z nejznamenitějších kapitol Medorka* (1998) označil za velké čtenářské ochuzení a dodává, že *Medorek* měl být původně koncipován jako jistý typ komiksu⁸⁸. Zatím poslední vydání pochází z roku 2010.

3.2 Obsah díla

Hlavním hrdinou tohoto románu je šestnáctiletý Karel Medor, zvaný Medorek. Příběh zachycuje mladíkovu životní pouť od doby, kdy jako čerstvě vyučený nastupuje do svého prvního zaměstnání coby továrenský dělník. Medorkův počáteční optimismus a vzrušení ze světa dospělých jsou po střetu s realitou vystřídány skepsí a nenávisť jak k místu pracoviště, tak k celému státnímu aparátu. Hlavního hrdinu stereotypní práce nenaplňuje a se svými spolupracovníky si příliš nerozumí, cítí se osamělý a nepochopený dokonce i v kolektivu nejbližších přátel. V absurdním světě hledá své místo, příliš se mu to však nedaří. Jelikož se odmítá podříditi společenským normám a píše režimu

---

⁸⁶ JANOUŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945–1989*. 1. vyd. Praha: Academia, 2012. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4, s. 459.

⁸⁷ ZELINSKÝ, Miroslav a DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník české prózy 1945–1994*. 1. vyd. Ostrava: Sřinga, 1994. ISBN 80-85491-84-2, s. 305.

⁸⁸ MACHOVEC, Martin. *Kterak komerční moloch postupně sežral jednu z nejznamenitějších kapitol Medorka*. *Kritická Příloha Revolver Revue*. 1998, roč. 4, č. 10. ISSN 1211-118X, s. 57.

nevyhovující poezii, zajímá se o něj Státní bezpečnost.⁸⁹ Stejně jako jeho otec a starší bratr se musí podrobit výslechu.

Medorek pozoruje nenávisť, neschopnost komunikace a rozklad základních mezilidských vztahů všude kolem sebe, například na fotbalovém zápasu nebo na dětském hřišti. „*Banální a krutou všední realitu se proto snaží překonat fantazií i rozumem, sněním i rozjímáním.*“⁹⁰ Medorkovy sny a představy tvoří podstatnou část příběhu a skutečností prostupují tak úzce, že je někdy velmi těžké najít mezi nimi ostrou hranici. Kromě vlastní fantazie se hlavní hrdina uchyluje také do prostředí hospod, kde se setkává se svými přáteli, například Nestorem nebo Helenou. Dále navštěvuje fotbalové zápasy, účastní se „zasedání“ tajného protistátního hnutí nebo se v pracovní době ukrývá s knihou na záchodě či v koruně stromu, aby se ponořil do světa vlastních představ.

Na začátku příběhu se Medorek setkává s kádrovým pracovníkem Bagugem, který všechny nastupující mladé muže přivítá v továrně. Znovu se s ním setkáme na konci textu, kdy Medorkovi předává předvolání před komisi, jež měla rozhodnout o jeho průceschopnosti. Mladík je nakonec přeložen na jinou pozici, kancelář sdílí s paní Albovou, postarší a velmi vzdělanou šlechtičnou, a s poctivým a pracovitým panem Gozop. Přestože bylo jeho původním cílem opustit továrnu, změnu pracovního prostředí nakonec považuje za malý, nepatrný úspěch ve velké socialistické mašinérii.

Děj celého románu se odehrává v průběhu dvou let, během kterých Medorek pomalu dospívá. Z nesmělého chlapce, jenž nejčastěji komunikoval s okolním světem prostřednictvím vnitřních monologů, se stává sebevědomý mladý muž, který se snaží najít vlastní identitu a vydobýt si své místo na slunci. Tvrdě prosazuje své zájmy a podaří se mu například získat privilegium číst si v pracovní době.

3.3 Charakteristika díla

Román *Medorek* se skládá z šedesáti devíti nestejně dlouhých kapitol. Nejedná se o příběh v tradičním slova smyslu⁹¹, jednotlivé kapitoly na sebe nenavazují a najdeme zde mnoho dějových odboček. Přesto však „*přináší próza jako celek dosti jednolitý*

---

⁸⁹ ZELINSKÝ, Miroslav a DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník české prózy 1945–1994*. 1. vyd. Ostrava: Sfinga, 1994. ISBN 80-85491-84-2, s. 305.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž, s. 304.

*pohled na skutečnost*⁹². Jakýsi pomyslný rámec celého příběhu tvoří Medorkovy každodenní ranní cesty autobusem do práce, jež mozaikovitost textu dotváří.

Martin Machovec považuje *Medorka* za román experimentální a subjektivistický⁹³ a všímá si několika rovin, které se zde uplatňují: „[...] rovina reflexivní, snově fantastická, vizionářská a mystifikační se prolíná s místy a momenty autobiografickými, ostře realistickými až naturalistickými a blasfemickými“⁹⁴.

Román není přesně časově ukotven, z textu je však zřejmé, že se jedná o realitu 80. let (tedy Placákovu současnost) a příběh „odrází základní atributy společenské krize, ať už to činí vykreslením konkrétních detailů, či básnickou nadsázkou“⁹⁵. Děj se odehrává v Praze, přestože ani místo není v příběhu explicitně vyjádřeno. Podle Lucie Lomové Placák zastírá realie, aby vybudoval svět fantasmagorického socialismu⁹⁶.

Dostáváme se k hlavnímu hrdinovi příběhu – Karlu Medorovi, který je vypravěčem nazýván Medorek. Mladík je postavou velice rozporuplnou a nejednoznačnou. Martin Kasarda poukazuje na Medorkovy proměny: jednou je excentrickým zaměstnancem, poté agresorem a nakonec rebelujícím vzdělavcem⁹⁷. Hrdina se zmitá mezi „nezničitelnou touhou po spravedlivém řádu a odpudivou realitou, mezi znechucením z hloupého a zbabělého lidského stáda a potřebou „kumpánů“, mezi elitářskou zálibou v odlišnosti, ušlechtilosti a mezi pokleslostí“⁹⁸. Zpočátku Medor budí dojem naivního a ustrašeného chlapce, později se projevuje jako surovec (vulgárně pokřikuje například na fotbalovém utkání nebo na děti, které si hrají na hřišti) a nakonec se ukáže jako intelektuál, jenž čte náročnou literaturu. Za povšimnutí jistě stojí také názor Milana Jungmanna, podle kterého má mladík citlivou duši, jež touží po svobodě a je schována za maskou drsnosti, neurvalosti a cynismu, protože skrývá svou zranitelnost.⁹⁹

---

⁹² ZELINSKÝ, Miroslav a DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník české prózy 1945–1994*. 1. vyd. Ostrava: Sfinga, 1994. ISBN 80-85491-84-2, s. 305.

⁹³ MACHOVEC, Martin. Petr Placák: *Medorek* (1985). In HOLÝ, Jiří. *Český Parnas. Vrcholy literatury 1970–1990. Interpretace vybraných děl 60 autorů*. 1. vyd. Praha: Galaxie, 1993. ISBN 80-85204-07-x, s. 300.

⁹⁴ Tamtéž, s. 300.

⁹⁵ ZELINSKÝ, Miroslav a DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník české prózy 1945–1994*. 1. vyd. Ostrava: Sfinga, 1994. ISBN 80-85491-84-2, s. 305.

⁹⁶ LOMOVÁ, Lucie. *Medorek – rytíř smutné postavy*. Originální román mladého autora. *Večerník Praha*. 1991, roč. 1, č. 176. ISSN 1210-1117, s. 4.

⁹⁷ KASARDA, Martin. *Rozpaky. Kulturní život*. 19. 11. 1991, roč. 25, s. 9.

⁹⁸ LOMOVÁ, Lucie. *Medorek – rytíř smutné postavy*. Originální román mladého autora. *Večerník Praha*. 1991, roč. 1, č. 176. ISSN 1210-1117, s. 4.

⁹⁹ JUNGSMANN, Milan. *Průhledy do české prózy*. 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 1990. ISBN 80-85212-06-4. s. 114.

Je těžké se s hlavní postavou identifikovat. Vliv na to má i způsob naratologie, která je založena na střídání perspektiv – jednou má slovo vypravěč, po chvíli se však díváme na svět očima Medorka. Vzdálenost mezi vypravěčem a hlavní postavou je opravdu minimální. Díky vypravěči postupně odhalujeme taje Medorkovy duše,¹⁰⁰ nevysvětluje nám však určité skutečnosti z mladíkova života (například proč se o jeho rodinu zajímá tajná policie, jak se dostal ke spolupráci s tajným spolkem apod.).

Příběh je vyprávěn v er-formě, ale složitá technika vyprávění v sobě zahrnuje také Medorkovy vnitřní monology. Najdeme zde také obsáhlé rozhovory připomínající svou formou drama, exkurz do minulosti či neustálé prolínání skutečnosti s reáliemi fiktivními.¹⁰¹ Placák dále experimentuje se syntaktickou výstavbou textu, která je dovedena do krajnosti, a určité pasáže jsou destruovány na pouhé heslovité výkřiky (což dokládá například rozhovor Medorka s Nestorem u piva).

V neposlední řadě je třeba vyjádřit se k jazykové stránce tohoto románu. Placák využívá opravdu pestrou škálu jazykových vrstev, přes obecnou češtinu přechází ke slangu i argotu. Poetismy často ostře kontrastují s hojně se vyskytujícími vulgarismy. Různé fráze a prostředky publicistického stylu se prolínají s výrazy básnickými. Michal Bauer vidí toto propojování vysokého a nízkého stylu (stejně jako prolínání reality a snu) jako vysoce efektivní, jelikož udržuje napětí.¹⁰² Placák mohl využít těchto kontrastů kvůli tomu, že chtěl obsáhnout skutečnost ve všech jejích protichůdných projevech a rysech a vyslovit „pravdu o odosobněných společenských mechanismech ovládajících jedincův život“¹⁰³.

Jak už bylo řečeno, román vypráví příběh šestnáctiletého Medorka, který dospívá uprostřed socialismu v Československu. Zdánlivá surovost díla při odhalování skutečnosti má v sobě nejen odpor vůči totalitě jako takové, ale také vůči veškerému úsilí o zmanipulování lidského vědomí. Mnohé absurdity, které zde najdeme, totiž podle Kasardy nejsou následkem komunismu, ale lidské nenávisti.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ LOMOVÁ, Lucie. Medorek – rytíř smutné postavy. Originální román mladého autora. *Večerník Praha*. 1991, roč. 1, č. 176. ISSN 1210-1117, s. 4.

¹⁰¹ MACHOVEC, Martin. Petr Placák: Medorek (1985). In HOLÝ, Jiří. *Český Parnas. Vrcholy literatury 1970–1990. Interpretace vybraných děl 60 autorů*. 1. vyd. Praha: Galaxie, 1993. ISBN 80-85204-07-x, s. 301.

¹⁰² BAUER, Michal. Medorek po dvanácti letech. *Tvar*. 1998, roč. 9, č. 3. ISSN 0862-657x, s. 20.

¹⁰³ ZELINSKÝ, Miroslav a DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník české prózy 1945–1994*. 1. vyd. Ostrava: Sfinga, 1994. ISBN 80-85491-84-2, s. 305.

3.4 Placákova inspirace Ladislavem Klímou

Pro Placákův román i pro tvorbu Ladislava Klímy je příznačné přecházení z reality fikčního světa do fikce a naopak. Jedna rovina prostupuje druhou tak úzce, že čtenář jen velmi těžko rozezná, kde se v textu nachází. Martin Machovec o tomto prolínání píše následující: „*Docházel-li Ladislav Klíma ke znejistění, znezřetelnění oné césury mezi snem a skutečností či dokonce životem a smrtí racionálně, dochází Placák k témuž citem, jež mu je zcela genuinní.*“¹⁰⁵

Z *Medorka* si uvedeme příklad, ve kterém nejen fikce vstupuje do skutečnosti, ale do snu jednoho následně vstoupí ještě sen druhý:

„Minuty těžce odtékaly. V celé ohromné budově jako by se nic nehýbalo. Ticho, v němž šumí mořský příboj a jež kloní hlavu na prsa. Zdálo se mu, že jede v autobuse po nějaké široké magistrále. Zrovna zapadalo slunce. Podíval se šikmo přes uličku na přední čtyřsedadlo, kde seděla mladá krasavice se svým frajerem. Sklouzl pohledem přes dvě dospívající dívky s matkou a zadíval se z okna. Na potemnělé obloze kroužili poslední rackové...

Sotva zavřel oči, objevila se před ním Jindra. Stála tam naproti němu [...]. Sevřelo se mu srdce.“¹⁰⁶

Z tvorby Ladislava Klímy uvádíme pro srovnání krátkou prózu *Jak bude po smrti* (poprvé vyšla roku 1932 v povídkovém souboru *Slavná Nemesis a jiné příběhy*), protože zde se realita s fikcí prolíná opravdu markantně. Povídka vypráví o kramáři Lebenmayerovi, který se chystá vrátit domů do města E. Ve vlaku se však dostává do stavu podobnému bezvědomí a najednou se ocitá v podzimní krajině, kde jej pronásleduje muž v obnošeném obleku. Náhle se probouzí v elegantním hotelovém pokoji. Od číšníka se dozvídá, že se předchozího večera opil do němoty. Tehdy začne kramář pochybovat, zda příhoda s pronásledovatelem byla skutečně jen sen. Poté se rozhodne, že z hotelu odejde bez placení. A aby unikl bez povšimnutí, zmenší se na velikost myši. U cihelny přemýšlí nad všemi nedávnými událostmi a není si jistý, co je reálné:

---

¹⁰⁵ MACHOVEC, Martin. *Medorkův sen aneb Poezie Nového království. Tvorba.* 1991, č. 18. ISSN 0139-5513, s. 12–13.

¹⁰⁶ PLACÁK, Petr. *Medorek.* 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-010-0, s. 51–52.

„Vše toto je - sen! Což je ostatně totéž co šílenství: je zmocněným šílenstvím [...] Zřejmě, že od té chvíle, kdy jsem se v poledne probudil, sním jen – haha. Nepochopil, ležím v posteli hotelu a sním, že ležím ve škarpě... Ale ráno před číšníkem jistotně jsem bděl... Ale, Kriste, vím to? I to byl patrně jen sen! Ano - vše se mně zdá jen v posteli v mém domě, vše jest jen pokračováním snu o muži v kostkovaném oděvu. Ale Ježíši, vím to? Víím, že včera večer přijel jsem domů? Jistě měl pravdu číšník, řka, že se mně to jen zdálo. Ale mohu mu věřit, když byl jen fantomem mého snu? [...] A - a vždyť je pro boha i zcela nemožno, že bylo snem i celé mé poplivení v jídelně i cesta do T.; i to, že jsem velkokramářem v T.; že jsem se narodil jako Matyáš Lebenmayer, - vždyť celá ta minulost, již říkal jsem směšně „skutečnost“ není, nehledíme-li k různým nepodstatným okolnostem - o chlup jiná než tento přítomný sen...“¹⁰⁷

Když se kramář vrátí zpět k hotelu, zjistí, že budova zmizela – i s jeho zavazadlem a všemi penězi. Rozhodne se nějaký obnos vyžebrať, ale dav lidí jej prokoukne a začne lynčovat. Vtom procitne na lavičce u nádraží. Zaraduje se, nastoupí do vlaku a těší se konečně domů na svou rodinu. Při vstupu do domu ale tuší, že něco není v pořádku. Po otevření dveří do pracovny před sebou uvidí otevřenou rakev, ve které leží jeho mrtvola. Když kramářova uplakaná manželka spatří muže dvakrát, omdlí. Nakonec se Lebenmayer ocitne ve tmě a neví, zda sní, nebo bdí a zda žije, nebo je umrlec.

Podobnost mezi postavami Placákovými (Medorek) a Klímovými (kníže Sternenhoch) můžeme spatřovat ve vztahu hlavních hrdinů k ženám, který není tradiční, ale groteskně deformovaný. Medorek se o svém poměru k ženám vyjadřuje až na konci románu, kde svoji současnou partnerku popisuje takto:

„V hlavě se mu objevil obraz dívky, s kterou už asi přes měsíc chodil. Dostal záchvat smíchu. Viděl její tělo hustě porostlé chlupy. Kůže skoro neprosvítá, až na obličej jako meloun. Stríhala obrovskýmáma ušima a něžně říkala – guuuuú gu guú! Seděla na zadku, který vypadal jako obrovská záď nějakého rybářského člunu, a zahnutým paznehtem se rýpala v obrovském rypáku. Tak šíleně se rozchechtal, že se svalil na bok.

---

¹⁰⁷ KLÍMA, Ladislav. Jak bude po smrti. In *Slavná Nemesis*. 5. vyd. Praha: Volvox Globator, 2002. ISBN 80-7207-468-7, s. 135–136.

*Hahá, chodím s mořskou pannou, řehtal se, ha ha, to je trefa, to je párek, jan a jing, buldok s ochechulí! Slzy se mu smíchem koulely z očí. Zakuckal se. Do pytle, ulevil si.*¹⁰⁸

Z úryvku je zřejmé, že Medorkovi nepřišla jeho přítelkyně po fyzické stránce přitažlivá, dokonce se vysmívá jejímu vzhledu. To platí (alespoň na počátku vztahu) také pro postavu knížete z Klímova romaneta *Utrpení knížete Sternenhocha*, pro kterého byla jeho manželka Helga na první pohled doslova ošklivá a podle něhož by žena měla být vděčná, že ji požádal o ruku právě on, bohatý šlechtic:

„Vyčouhlá postava, tenká, že jsi se jí lekl; tvář hanebně bledá, skoro bílá, prahubená; židovský nos, všechny tahy, ač jinak ne nejhorší, tak nějak zvadlé, ospalé, uspávající; vypadala jako mrtvola, mechanismem nějakým pohybovaná – a stejně jako tvář, byly i její pohyby strašně líné a chcípavé. [...] Bylo mně direktně špatně, když jsem se ponejprv pohledem o ni otřel [...]“¹⁰⁹ „„Snad se změní teď, když je ženou, jak to obvykle u žen bývá,“ řekl jsem si; ale naopak stávala se teď, možno-li, ještě malátnější, mrtvolnější, hnusnější...“¹¹⁰

V Medorkovi najdeme také popisy, jež nesou znaky přímo klímovské: groteskně pokřivená skutečnost, drastičnost nebo hanlivá slova. První úryvek zobrazuje hlavního hrdinu pijícího rum, druhý má vystihovat lid pracující v továrně:

„Seděl na křesle, místo vlasů mu z hlavy trčely na všechny strany tvrdé ostny, a plival oheň. Ze tmy vyskakovaly rudé kruhy, jeho služebníci, a nejrůzněji ho bavily. Chytil je a jako obruče posílal po místnosti. Vytrhával si chlupy, žmoulal z nich ohnivé kuličky, dával na dlaň, fouknul a pouštěl je po místnosti. [...] Stál na nejvyšší hoře, v ruce hůl, mával s ní nad hlavou a vzteklý z té námahy roztácel přežrané a hnijící mraky.“¹¹¹

„Prasata to jsou! Čarovná prasata a maj velkou moc! Chtěj zamotat, stáhnout a zničit. Však jsou všude jejich stíny, zpařené kůže, je cítit jejich horký dech a klepavé jazyky, ďábelské švitoření, pekelný, slad'oučký hlas! Vidím jejich oklované hlavy, které se

¹⁰⁸ PLACÁK, Petr. *Medorek*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-010-0, s. 128.

¹⁰⁹ KLÍMA, Ladislav. *Utrpení knížete Sternenhocha*. 3. vyd. Praha: Paseka, 1990. ISBN 80-85192-01-2, s. 21.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 30.

¹¹¹ PLACÁK, Petr. *Medorek*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-010-0, s. 21.

*libovolně vytahují na zrudných krcích, a jejich oči, které se vysouvají i za roh. Vidím jejich běhy, které se natahují, krotí a praskají, obtácejí až k omdlení. Je cítit jejich pomatená horká řeč a jejich třas hlavy.*¹¹²

Medorek psal poezii, která se nelíbila Státní bezpečnosti, a byl kvůli jejímu nevhodnému obsahu vyslýchán. Jedna báseň pojednávala „*o noci, kde všechno obcuje dohromady, o noci se zadostiučiněním podrobně popsanych zvrhlostí, sodomii, změti těl, pachy zvířecího potu a vzdychání*“¹¹³. Téma básně nápadně připomíná chování Helgy poté, co zabila své dítě. Z Afriky si přivezla několik divokých šelem, vraždila a věnovala se neřestnému obcování:

„Vyprávělo se, že byla náčelnicí brigandských tlup a že vraždila jako lékař. Věřím tomu, neboť vím, že po návratu do Německa vzala si dobrých šest vražd na svědomí. A co vše mimo to tropila! Na př. založila tajný spolek nejkrásnějších žen a jinochů, kde pěstován sadismus, flagelantismus, masochismus, lesbismus, fantastické masturbace, sodomie, styk s různými kovovými, hýbajícími se netvory, strašidelnými voskovými figurínami, ba prý i se skutečnými strašidly atd., atd.“¹¹⁴ „[...] líbala jejich čenichy, lízala jejich – neřeknu ani co, nechala si masochistně celé tělo olizovat jejich ostnatými jazyky, až byla jedna krev“¹¹⁵.

Milan Jungmann si všímá pronikání žánru literární parodie hrůzostrašných gotických prvků¹¹⁶ do románu *Medorek*. Pojďme si nejprve vysvětlit, co to žánr gotického románu vlastně je. Pod tímto termínem se skrývá „*románový typ vycházející z napínavého příběhu s tajemstvím, který se odehrává v hrůzyplném prostředí. [...] Podlosti se skrývají v minulosti a většinou se odehrály v starobyklých sídlech (osamělá stavba, ruína, gotický hrad, zámek, klášter, opatství, venkovský nebo městský dům). Tajemství se váže na běžně neužívané nebo přímo nepřístupné vnitřní prostory.*“¹¹⁷. V *Medorkovi* je tímto záhadným místem gotický chrám. Placák nás v kapitole *V Chrámu* uvádí do středověkého prostoru,

---

¹¹² PLACÁK, Petr. *Medorek*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-010-0, s. 34.

¹¹³ Tamtéž, s. 127.

¹¹⁴ KLÍMA, Ladislav. *Utrpení knížete Sternenhocha*. 3. vyd. Praha: Paseka, 1990. ISBN 80-85192-01-2, s. 36.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 37.

¹¹⁶ JUNGSMANN, Milan. *Průhledy do české prózy*. 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 1990. ISBN 80-85212-06-4, s. 112.

¹¹⁷ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X, s. 219.

kde se setkáme s tajemnými mnichy, napětí je stupňováno střídáním ticha se zvuky varhan, kombinací světla a tmy a také výskytem záhadných bytostí:

„Otočil se. Uličkou hlavní lodi se táhl zástup žebravých mnichů zahalených v kutnách. [...] Najednou zaburácely varhany. [...] Zvuk zesílil tak, že se mu zdálo, že se zřítí klenba, a uvědomil si, že je vlastně naprosté ticho, vůbec nic se nepohnulo. Ozvalo se slabé zaskřipání, po chvíli opět, ozval se strašlivý hlomoz a chrámová vrata se s třeskotem zavřela. Nastala naprostá tma. V chrámu se rozsvítilo, jako kdyby prudce vzplál oheň, a on uviděl v chrámové lodi desítky vznášejících se postav [...]. [...] přistoupil k prostřední řadě lavic, k okraji předposlední lavice. Hmátl dovnitř a vytáhl přeložený papírek. Rozevřel ho. Velikými rudými písmeny tam stálo – Vítězství.“¹¹⁸

Později se dozvídáme, že slovo „Vítězství“ se váže k výsledku fotbalového utkání, kterého se Medorek se svým přítelem Nestorem zúčastnil. Tajemství gotického románu je tu tedy zprofanováno a degradováno a celá kapitola je de facto parodií na tento literární žánr.

V romanetu *Utrpení knížete Sternenhocha* najdeme hned několik prvků, které lze zařadit do žánru gotického románu. Klíma chce čtenáře přesvědčit, že celý text vznikl na základě nalezeného rukopisu. Již samotné postavy přímo zapadají do schématu gotického románu – Sternenhoch je zdegenerovaný šlechtic, který propadne šílenství; Helga je perverzní vražedkyně, jež zabila mj. své dítě i svého otce, a její popis v úvodu díla připomíná vzhled mrtvoly.

Sternenhočovým sídlem je starobylý hrad Rattentempl, v jehož věži kníže uvěznil, týral a následně nechal zemřít svoji manželku. A právě z tohoto prostředí uvedeme následující úryvek, abychom – stejně jako u Medorka – dodrželi scénérii gotického románu. Šlechtic již jeví známky duševní poruchy a v důsledku opakujících se halucinací jde věž prozkoumat:

„Rozsvítiv lucernu, vešel jsem. Metr přede mnou železná, červenavá dvířka. Chtěl jsem je otevřít, tu pocítím příšerný zápach... Odskočím zase na schodiště... Byl jsem poloomámen. A to bylo příčinou, že hned zas, nabrať do sebe co nejvíce dechu, bleskurychle jsem odemkl červenavá dvířka, teď se již nic jako dříve neboje, že mně Helga

---

¹¹⁸ PLACÁK, Petr. *Medorek*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1990. ISBN 80-7106-010-0, s. 65–66.

skočí náhle na hrdlo nebo že se aspoň z temnoty šíleně zachechtá – ale vím, že psi zůstali se schlípenými ohony venku.

Přede mnou se černala místnost 4 m dlouhá a 2 m široká; směle jsem do ní vrhl pátravý pohled.

A za několik okamžiků, rozkoukav se, vidím uprostřed kamenné zemi dvě velké, barevné skvrny: růžovou a zelenou.

Dne 19. srpna měla zelenou sukni a růžovou blůzu – –“¹¹⁹

Shrnutí

Domnívám se, že se mohl Petr Placák inspirovat Ladislavem Klímou na těchto úrovních:

- a) propojování reality fikčního světa a fikce, které Placák dovedl do té krajnosti, že se v jeho díle prolíná nejen sen se skutečností fikčního světa, ale také jeden sen s druhým;
- b) rovina tematická a motivická: v dílech obou autorů se vyskytuje groteskně pokřivená skutečnost, drastičnost, hanlivost, neřestnost (Medorkova báseň a chování Helgy);
- c) vztah k ženám: hrdinové děl obou autorů se ženám vysmívají, neboť se jim nezdají fyzicky přitažlivé;
- d) z hlediska žánrového Klíma i Placák využívají prvky gotického románu (např. hrůzostrašné prostředí plné tajemství).

---

¹¹⁹ KLÍMA, Ladislav. *Utrpení knížete Sternenhocha*. 3. vyd. Praha: Paseka, 1990. ISBN 80-85192-01-2, s. 74–75.

4 SESTRA JÁCHYMA TOPOLA

Jáchym Topol, stejně jako autor předchozí prózy Petr Placák, patřil v 80. letech k tzv. mladé generaci undergroundu. V roce 1985 stál u vzniku časopisu *Jednou nohou* (od roku následujícího vycházejícím pod názvem *Revolver Revue*). V době doznívajícího socialismu v Československu psal převážně poezii, jež samizdatově vyšla v básnické sbírce s názvem *Miluju tě k zbláznění*, obsahující verše z let 70. a 80. Po sametové revoluci se začal orientovat na psaní prózy a do tohoto období patří také román *Sestra*, který je díky své koncepci mnohými literárními kritiky označován za dílo postmoderní¹²⁰.

4.1 Okolnosti vzniku díla

Román *Sestra* je Topolovou prozaickou prvotinou. Napsal ji během čtvrtročního stipendijního pobytu v Německu, jenž mu zprostředkovala německá nadace Heinricha Bölla. Jáchym Topol se v rozhovoru s Tomášem Weissem svěřil, že při psaní upadl do jakéhosi literárního šílenství, byl schopen psát i dvanáct hodin denně.¹²¹ K vytvoření tak rozsáhlého textu mu výrazně pomohla samota, klid a dostatek času. Topol řekl: „*Při psaní jsem měl poprvé v životě pokoj od lidí a byl jsem bez existenčních starostí.*“¹²² Po návratu do vlasti text ještě několik měsíců přepracovával.

Sestra poprvé vyšla roku 1994 v nakladatelství *Atlantis*. Sám autor byl vydáním knihy překvapen, tušil, že to nebude jednoduché, neboť podle něj byla „*nehygienická a nestravitelná*“¹²³. Druhé vydání pochází z roku 1996 (opět v nakladatelství *Atlantis*), tentokrát byl text upraven a zkrácen, některé pasáže byly zcela odstraněny. Roku 1995 získal Jáchym Topol za román *Sestra* Cenu Egona Hostovského.

Autorův bratr Filip Topol natočil roku 1994 se svojí kapelou *Psí vojáci* desku s názvem *Sestra*, která obsahuje nejen zhudebněné části románu, ale také úsek recitovaný přímo Jáchymem. V roce 2008 natočil režisér Vít Pancíř podle románu stejnojmenný film.

---

¹²⁰ HŘEBÍČEK, Petr. Jáchym Topol – *Sestra*. In NOVOTNÝ, Vladimír. *Postmodernismus v umění a literatuře*. 1. vyd. Plzeň: Pro libris, 2003. ISBN 80-86446-10-7, s. 89.

¹²¹ WEISS, Tomáš. *Jáchym Topol. Nemůžu se zastavit*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-395-1, s. 120.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž, s. 121.

4.2 Obsah díla

Rozsáhlý román *Sestra* sestává ze tří částí – *Město*, *Sestra* a *Stříbro*, které jsou dále rozděleny na kapitoly (celkem 24). V jejich názvech se objevují slova či věty vytržené z kontextu dané kapitoly. Jelikož se jedná o text složitě strukturovaný a plný dějových odboček, bude lepší části románu oddělit a pokusit se stručně postihnout pouze hlavní dějovou linii.

4.2.1 Město

Příběh se začíná odehrávat v momentě, kdy hlavní hrdina Potok se svou přítelkyní Malou Bílou Psicí přihlíží exodu východních Němců na Západ. Po listopadové revoluci nastala chaotická a zrychlená doba plná „neomezených“ možností, čehož využívá také Potok se svými přáteli (Mickou, Bohlerem, Davidem a Žralokem) a společně zakládají jakousi „Organizaci“, která se svými praktikami dostává na hranici ilegality, má však pevně dané hranice (tzv. Smlouvu), jež by nikdy neměly být překročeny. Členy tohoto společenství pojí nejen silné přátelství, ale také „Tajemství“ o příchodu Mesiáše. Všichni nosí ochranné talismany a snaží se udržet si duševní rovnováhu pomocí tzv. Sebekritiky. Ta spočívá v tom, že se každý člen svěří ostatním se svým snem (hříchem) a následně je symbolicky zbit. Potokův sen o Osvětimi bude rozebrán v jedné z následujících kapitol.

Psice zřejmě toužila založit s Potokem rodinu, na což on nebyl v té době připraven, bál se. Proto také Psice záhadně zmizí. Postupně se čtenář dozvídá, že dívka zemřela – byla uškrcena, a to přímo Potokem. Stále se mu však zjevuje v představách a zvěstuje mu příchod „Sestry“.

Organizace spolupracuje s Asiaty (z Laosu), s nimiž je seznámila Bohlerova partnerka Laa, a také s doktorem Hradilem, který dokáže namíchat zázračný Elixír. V místě setkávání členů Organizace se nachází studna, v níž se záhadně ztrácejí lidé a zvířata.

4.2.2 Sestra

Poklidné fungování Organizace je narušeno útokem „hitlerů“ (neonacisté, skinheadi), kteří zavraždí několik Asiatů. Tento incident způsobí Davidovo zešlání a následné zmizení. Potok chce útočníky odhalit. Stopy vedou do baru U Černé, kde vystupuje zpěvačka s příznačným přízviskem Černá. Má černé vlasy, zelené oči a silný hlas, podobá se „Sestře“, kterou by měl podle Psice potkat. Hrdina se dozvídá, že studna

v jejich domě je „Zóna“, tedy ztělesnění zla, a vtahuje do sebe bytosti nezátížené hříchy. Potok jedná o vyčištění tohoto místa s mužem jménem Hadraba. Ten přichází s básníkem Jíchou (tato postava nese autobiografické rysy).

Po odchodu z baru se Potok setkává s bývalými „estébáky“ Kulečником a Viškou, kteří mu ještě několikrát zkříží cestu. Poté narazí na Černou, jež jeví známky opilosti a je celá od krve. Muž přemítá, zda se opravdu jedná o „Sestru“ a Psice mu to v jeho vizi potvrdí. Pomůže jí dostat se domů.

Organizace se dostává do problémů, protože porušila Smlouvu (obchod se zbraněmi), a rozpadá se. Dochází k vyčištění Zóny, což (podle Potoka) provede podivně vypadající postava. Po skončení zvláštního rituálu ze studny začínají vycházet všechny ztracené bytosti – zvířata, dcery doktora Hradila, Kučerových chlapec, stará paní Macešková – a v očích mají podivný, stříbrný odlesk. Zóna je vyčištěna, vše se zdá být v pořádku.

Potok se rozhodne vyhledat Černou. V baru se dozvídá, že tam již nepracuje (prý hodně pije a svádí zákazníky). Najít Černou se mu tedy nedaří, zato však potkává bývalé estébáky, kteří jej vydírají (vědí o záhadném zmizení Psice). Následně na ulici uvidí barmana z baru u Černé a sleduje ho až do domu, kde najde svázanou Černou. Osvobodí ji a vezme k sobě do bytu. Dívka u něj zůstane a brzy se do sebe zamilují. Potok pracuje pro Lovce, jednoho z Asiatů, a dostává se do několika nebezpečných situací. Po návratu do bytu nenajde Černou, ale Kulečníka s Viškou. Dozvídá se od nich, že Psice byla nalezena uškrcená ve sklepě a našel se svědek, který poznal pachatelův přívěsek na krku (popis totožný s Potokovým medailonem s Černou Madonou). Muži odvádí Potoka do auta, kde již sedí Černá. Viška chce, aby svého milého zastřelila, ona však zastřelí jeho. Dívka Potokovi prozradí, že Viška byl její otec, který ji pravděpodobně od dětství sexuálně zneužíval a bil.

Poté se oba ukrývají v lese. Objeví malou chýši, ve které se schovají, ale vyruší je jistý muž. Podle Potoka jde o nebezpečného zběha, takže jej uhodí větví. Milenci se dají na útěk a zpovzdálí sledují, jak chýše hoří.

Následně oba nastoupí do podivného půlnočního vlaku, kde nejsou žádní další cestující a průvodčí vypadá opravdu podezřele. Dostanou se na trh, jehož zeměpisné umístění není přesně uvedeno, ale podle mého názoru jde o východní Slovensko. Bydlí u Pepka, který je provozovatelem nevěstince. Potok a Černá utrácejí poslední peníze, Potok hodně pije a hraje hazardní hry. Černá se chce vrátit do Prahy, a proto si na cestu vydělává

prostitucí. Potok není schopný tuto skutečnost akceptovat, proto svou přítelkyni opouští a odchází z východoslovenského trhu bez ní.

4.2.3 Stříbro

Potok se cítí osaměle, pronásledují jej myšlenky na sebevraždu. Vzpomíná na dobu, kdy žil v Berlíně a dostal se k natáčení sadistického pornografického filmu, ve kterém byla zabita mladá žena. Hrdina se vrací zpět do Prahy, bolest a sebevražedné sklony utápí v alkoholu. Probouzí se v něm agresivita a bezcitně zavraždí jednu prostitutku.

Potok zamíří na Skládku a usazuje se tu. Začíná bilancovat, zklidňuje se, přestává pít a pokouší se psát básně. Stále myslí na Černou. Pak ale na Skládce začne řídit jakási Stvůra a zabíjí jeho přátele, kteří mu pomohli překonat těžké začátky na Skládce. Po několika dnech přichází ona nebezpečná bytost i za Potokem a muž zjišťuje, že se jedná o malého Kučeru, chlapce, který žil v domě působení Organizace a zmizel ve studni. Z očí mu vychází stříbrné světlo a v knize je označován jako ďábel. Dítě se Potokovi svěruje, jak strašlivé věci ve studně zažilo a prosí ho, aby ukončil jeho trápení a zabil jej vlastnoručně vyrobenou zbraní. Potok tedy zhotoví kulku ze svého stříbrného přívěsku. Když se malý Kučera znovu objeví, promění se v Potokovo dávné já. Potok tedy zabíjí Stvůru a vlastně i sám sebe (své staré já).

Po tomto incidentu přichází hrdina za doktorem Hradilem, aby ho varoval před jeho dcerami, které také nějakou dobu žily v Zóně. Je však již pozdě, doktor je nakažen a musí zemřít rukou svého syna. Poté se Potok potuluje do Praze a zastavuje se před domem, ve kterém uskrtil Psici. Najednou upadá do bezvědomí a probouzí se v klášteře. Pečuje o něj sestra Marie. Zjišťuje, že byl do kláštera vzat díky stříbrnému přívěsku, jenž kdysi nosil na krku (vypadalo to, jako by měl obrys Černé Madony vypálený do kůže). Když se Potok uzdraví a uprchne z kláštera, dozvídá se, že po celou dobu bydlel v domě, kde došlo k vraždě Psice.

Nachází životní klid a snaží se žít novým životem – najde si práci. Stále jej neopouštějí myšlenky na Černou. Náhle si však začíná všimnout určitých indicií, jež vedou k jejímu nalezení: vidí ji v televizní reklamě, na přední straně knihy, v autě neznámého spisovatele. Černá mu ale neustále uniká.

Shodou okolností se Potok setkává s Asiatkou Laou. Dozvídá se, že Bohler (se kterým má Laa syna Vojtěcha) je mrtvý. Začnou spolu žít, později si zřejmě pořídí i společného potomka. Hrdina se sejde také s dávným přítelem Mickou, jenž mu prozradí,

že dítě ztraceného (a šíleného) Davida by mohlo být Mesiášem, na jehož příchod celá Organizace netrpělivě čekala.

Potok stále věří, že Černou najde. Celý román končí v momentě, kdy se skutečně znovu potkají.

4.3 Charakteristika díla

Petr Hřebíček označuje román *Sestra* jako chaotický a obtížně uchopitelný¹²⁴. Není interpretačně jednoznačný, nabízí se hned několik variant, jak lze k textu přistupovat a jak jej vykládat. Autor Jáchym Topol vlastní interpretaci odmítá prozradit, mystifikuje čtenáře: „*Je to komedie o příchodu Mesiáše. Vlastně ne, hlavní hrdina se bojí mít dítě. Je to milostnej příběh, kde se milenci normálně nenáviděj a trochu cestujou. [...] Někdo ji čte jako „barbarskou výpověď o rozpadávajícím se světě“, někdo jako sbírku kuriozit a fantasmagorií.*“¹²⁵ Petr Kouba ve své stati *Čas a věčnost v Topolově Sestře* přidává další dva způsoby interpretace, můžeme tedy dílo vnímat také jako „*analýzu a karikaturu stavu české společnosti v porevolučních dobách, ale i jako vyprávění naplněná filozofickými otázkami, vyprávění o teodiceji, o životě a smrti*“¹²⁶.

Počátek příběhu se odehrává těsně před událostmi listopadu 1989, kdy z Prahy prchali východní Němci. Průběh samotné revoluce zde není zachycen. Porevoluční doba je označována jako „výbuch času“ a také jako začátek nového letopočtu: „... *mluvím pořád o roce 1 a 2 a 3 a dál po výbuchu času...*“¹²⁷

Celý román je vyprávěn v ich-formě z perspektivy hlavního hrdiny, tanečníka a herce Potoka. Dochází zde tedy k propojení vypravěče a ústřední postavy do jednoho subjektu. Podle Hřebíčka je Potok člověkem asociálním, odmítá se stát součástí jakéhokoli systému. Není jednoduché tuto postavu jednoznačně charakterizovat, má mnoho podob. Můžeme u něj nalézt projevy tolerance, lidskosti, empatie, vnímavosti, statečnosti, senzibility, stejně tak ale ukazuje tvář vulgární, sarkastickou, obscénní, nízkou, nihilistickou, a dokonce i násilnou.¹²⁸ Dopustí se totiž několika vražd.

---

¹²⁴ HŘEBÍČEK, Petr. Jáchym Topol – Sestra. In NOVOTNÝ, Vladimír. *Postmodernismus v umění a literatuře*. 1. vyd. Plzeň: Pro libris, 2003. ISBN 80-86446-10-7, s. 89.

¹²⁵ WEISS, Tomáš. *Jáchym Topol. Nemůžu se zastavit*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-395-1, s. 123.

¹²⁶ KOUBA, Petr. Čas a věčnost v Topolově Sestře. In ŘÍHA, Ivo. *Otevřený rány. Vybrané studie o díle Jáchyma Topola*. 1. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-451-7, s. 89.

¹²⁷ TOPOL, Jáchym. *Sestra*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 978-80-7108-124-1, s. 32.

¹²⁸ HŘEBÍČEK, Petr. Jáchym Topol – Sestra. In NOVOTNÝ, Vladimír. *Postmodernismus v umění a literatuře*. 1. vyd. Plzeň: Pro libris, 2003. ISBN 80-86446-10-7, s. 90.

Gertraude Zandová vyslovuje názor, že Jáchym Topol dílo napsal technikou proudu vědomí, vnímá jej jako jeden souvislý vnitřní monolog¹²⁹. Autor v rozhovoru pro Radio Wave uvedl, že je román složitě komponován. Byť jej napsal za tři měsíce, téměř rok strávil jeho upravováním a odstraňováním pasáží, které se mu příliš nezamlouvaly (román měl původně o dvě stě stran více).¹³⁰ Dílo ovšem může budít zdání, že je závislé na principu asociací, a to kvůli jeho roztržitosti, neuspořádanosti i velkému množství dějových odboček a vložených vyprávění.

Zařadit *Sestru* z hlediska žánrového není vůbec jednoduché. Autor jej primárně označuje jako příběh milostný¹³¹, Květoslav Chvatík ale přidává další možnosti, může jít též o román společenský nebo dobrodružný. Topol využívá míšení vysokého (motivy čisté lásky a přátelství, hledání vlastní identity) a nízkého (prvky komiksu a indiánky).¹³² Antonín Alenka dílo žánrově charakterizuje takto: reportáž v dialozích (útěk občanů NDR), pohádkové vyprávění snu (let do Osvětimi), apokryfy ze starých českých pověstí, indiánka, příběhy z oblasti pornografie a nevěstinců, milostný příběh s detektivní zápletkou, krimi vyprávění s prvky napětí (útěk milenců), horor (Stvůra na Skládce), groteska (dva básníci prodávající ve stánku).¹³³ G. Zandová dává *Sestru* do souvislosti s dalším literárním žánrem, a to s eposem; hlavního hrdinu přirovnává k novodobému Odysseovi.¹³⁴

Jáchym Topol v díle zachytil stav české společnosti v období přechodu ze socialismu do demokracie a skvěle postihl některé negativní sociální fenomény po „výbuchu času“, jako je pravicový extremismus, rasismus, narkomanie, pornografický průmysl, prostituce, kriminalita, mafie apod.

V románu najdeme mnoho aluzí na literární texty a osobnosti české i zahraniční scény (např. Karel May, Jean Arthur Rimbaud či Adina Mandlová). Také se zde vyskytují

---

¹²⁹ ZANDOVÁ, Gertraude. „Výbuch času“ 1989. Jáchym Topol a staronový svět jeho románu *Sestra*. In VOJTĚCH, Daniel. *Česká literatura na konci tisíciletí II*. 1. vyd. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001. ISBN 80-85778-30-0, s. 798.

¹³⁰ DEMELOVÁ, Karolína a ZBOŘIL, Jonáš. *Jáchym Topol: Narval jsem do Sestry chaos*. [online]. Praha: Český rozhlas Radio Wave. [cit. 12. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiowave/liberatura/_zprava/jachym-topol-narval-jsem-do-sestry-chaos--1255569>

¹³¹ WEISS, Tomáš. *Jáchym Topol. Nemůžu se zastavit*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-395-1, s. 122.

¹³² CHVATÍK, Květoslav. Zběsilost. In ŘÍHA, Ivo. *Otevřený rány. Vybrané studie o díle Jáchyma Topola*. 1. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-451-7, s. 38.

¹³³ ALENKA, Antonín. Já jsem někdo jiný! čili Agent Jícha potká v Potoku syna člověka. *Literární noviny*. 1994, roč. 5, č. 29. ISSN 1210-0021, s. 6.

¹³⁴ ZANDOVÁ, Gertraude. „Výbuch času“ 1989. Jáchym Topol a staronový svět jeho románu *Sestra*. In VOJTĚCH, Daniel. *Česká literatura na konci tisíciletí II*. 1. vyd. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001. ISBN 80-85778-30-0, s. 799.

autobiografické rysy, které nese především Potokův přítel z dávných let Jícha (napsal básnickou sbírku *Miluju tě pod orlojem šílenství*, dostal stipendium atd.).

Hlavním motivem celého díla je hledání. Ústřední postava je neustále na cestě a často přímo na útěku. Potok hledá lásku, vzápětí ji ale ztrácí, aby po ní mohl znovu pátrat. A přitom vlastně hledá i sám sebe. A aby mohl nalézt vlastní identitu, musí klesnout až na úplné dno. V tomto ohledu se jedná o román iniciační, hrdina překonává různé překážky a vyrovnává se s mnoha úskalími, aby poznal své pravé já.

Nesmíme opomenout zhodnocení díla z hlediska jazykového. Jáchym Topol využil snad všechny vrstvy jazyka, a to nejen českého (najdeme zde slova anglická, francouzská, ruská atd., která jsou psána fonetickou transkripcí). V celém románu dominuje rovina hovorové a obecné češtiny, jež je obohacena o výrazy z oblasti argotu a slangu a také o vulgarismy. Je tu mnoho odchylek od kodifikované normy v oblasti morfologické i syntaktické. Topol často využívá nedokončené výpovědi. Důležitý je také fakt, že přímá řeč není ohraničena uvozovkami, což značně ztěžuje čtenářský zážitek, neboť čtenáři se mohou v promluvách jednotlivých postav lehce ztratit. Často není ostrá ani hranice mezi vnitřním monologem hlavního hrdiny a jeho promluvou k ostatním.

Román *Sestra* můžeme zařadit do postmoderní literatury, a to pro svoji narativní techniku, velké množství aluzí a vložených vyprávění (ať fiktivních, či reálných), žánrovou rozmanitost a bohatost inspiračních zdrojů. Alfrun Kliems dílo označuje za „románovou analýzu současné doby a životního pocitu s deziluzivním charakterem“¹³⁵.

4.4 Topolova inspirace Ladislavem Klímou

Již bylo zmíněno, že výrazným prvkem tvorby Ladislava Klímy je prolínání reality s fikcí a nedílnou součástí jeho textů jsou snové představy. Konkrétní příklad je uveden už v předchozí kapitole, která pojednává o Placákově románu *Medorek*. Také pro Topolův román *Sestra* je příznačné propojování snu a skutečnosti fikčního světa. Podle mého názoru existují dva typy tohoto prolínání: buď se jedná o opravdové sny, které jsou v knize jasně vymezeny; nebo jde o snové iluze, u nichž je čtenář znejistěn, neví jistě, zda jde o realitu fikčního světa nebo fikci.

---

¹³⁵ KLIEMS, Alfrun. Intermedialita a holokaust. Jáchym Topol a jeho román *Sestra*. In HOLÝ, Jiří. *Holokaust v české, slovenské a polské literatuře*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1245-4, s. 200.

a) Snové pasáže v textech Jáchyma Topola a Ladislava Klímy:

V románu *Sestra* najdeme hned několik snů. Jedná se především o vyprávění členů Organizace, kteří se svěřují ostatním v rámci tzv. Sebekritiky. Každý z nich začíná svůj monolog větou „*Měl jsem sen.*“¹³⁶ a pokračuje povídáním o nějakém svém hříchu. Sdělování snů má funkci jakési psychoterapie, duševní očišty. Například Micka se ostatním svěřuje, jak v dětství zabil ptačí mláděta a uhodil svoji matku. Žralokovi se zase zdálo o různých kmenech, jejichž členové se různě míchají, vraždí se a pak sami málem přijdou o život. Nakonec každý zůstane sám. Nejpůsobivější je Potokův sen o cestě do Osvětlemi, kde se celé Organizaci stane průvodcem kostra Josef Novák. Tomuto snu se budu podrobněji věnovat později.

Tvorba Ladislava Klímy obsahuje mj. povídku, která je téměř celá koncipována jako sen. Její název zní *Jedné noci snil* (někdy uvedena též jako *Eterna*; poprvé vyšla roku 1932 v povídkovém souboru *Slavná Nemesis a jiné příběhy*) a touto větou také celá povídka začíná. Mladíkovi se zdá zvláštní sen. Prochází krajinou a vstupuje do zámku, kde spatří svoji lásku Eternu. Zdá se mu krásná a svůdná, ale zároveň i strašlivá a odpudivá. Po probuzení se necítí dobře a část pocitů o své milé v něm přetrvává i ve stavu bdění.

b) Snové iluze – fikce nebo realita fikčního světa?

Román *Sestra* je bohatý na nejrůznější iluze hlavního hrdiny, které Jáchym Topol dovedl do té krajnosti, že si realitou fikčního světa není jistý nejen čtenář, ale i sám Potok. Jako příklad nám poslouží úryvek z kapitoly o čištění Zóny, kterou podle Potoka vyčistila bájná bytost: „*Ti dva strhli plachtu z kočárku a já uviděl Hlavu. Byla až nestvůrně velká... cirkus, napadlo mě... velká, holá, s odstávajícíma ušima, které vypadaly jako trychtýře. Hlava byla černá a stála zpřímá na tenkém krku. Viděl jsem to stvoření jen zezadu. Stačilo mi to. Do některých očí je lepší nepohlídnout. Tak tohle je skirvolja... napadlo mě... ze starýho slovanskýho lesa... [...]*“¹³⁷ Vzápětí je hrdina vyveden z omylu, když se dozvídá, že skirvolja ve skutečnosti neexistuje:

„*Je bezvadný, řekl jsem, že skirvoljové eště sou.*

Chacha, zasmál se Rudolf, sou... ty seš dobrej. Všechno se vám akorát zdálo.“¹³⁸

---

¹³⁶ TOPOL, Jáchym. *Sestra*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 978-80-7108-124-1, s. 77.

¹³⁷ Tamtéž, s. 204–205.

¹³⁸ Tamtéž, s. 207.

Domnívám se, že inspiraci Klímou lze spatřovat také na úrovni vztahu Potok – Malá Bílá Psice a kníže Sternenhoch – Helga, a to ze dvou hledisek: vize a vražda:

Oběma hrdinům se zjevují jejich družky poté, co zemřely. Najdeme tu však podstatný rozdíl. Malá Bílá Psice náleží k archetypu moudrého starce a jejím úkolem je vyslat Potoka na cestu zkušenosti. Působí v hrdinových vizích jako průvodkyně a rádkyně, zasvěcuje jej do různých tajů života a pomáhá mu při hledání „Sestry“.¹³⁹ Když Potok potká v nočním městě opilou a zakrvácenou Černou, Psice potvrdí jeho domněnku:

„Asi je to ona, řekl jsem si.

Ano, řekla Psice.“¹⁴⁰

U Klímova knížete je situace úplně jiná. Zjevování Helgy doprovází Sternenhochovo špatné svědomí – omráčil ji kladivem a uvěznil, není si však jistý, zda žena ještě žije, nebo je již po smrti. Z přízraku je vyděšený a obává se, zda je duševně zdrav:

„Již stojím u ní, popatřím – – Helga! ...

Jako tenkrát na prah, usedl jsem teď na hromadu listí ... Ale dnes nabyl jsem ihned srdnatosti – vyskočil a horempádem, zděšeně křiče pádil jsem odtud.

„Babo! ničemo! vole!“ znělo za mnou příšerně – a ozval se i rychlý dupot. Nevím, jak se stalo, že jsem hrůzou nezemřel. –

„Tys myslel, že máš ode mne pokoj, ale stále a stále tě budu pronásledovat! Hahaha, vole, hahaha!“ dunělo to jako chechtot lesního ducha.“¹⁴¹

Antonín Alenka si všimá archetypu „mrtvola ve sklepe“¹⁴², který najdeme jak v *Sestře*, tak v *Utrpení knížete Sternenhocha*. Oba hlavní protagonisté zavraždili svoje partnerky, každý byl však motivován jiným impulsem. Potok uškrtil Malou Bílou Psici ve sklepe pravděpodobně z toho důvodu, že s ním chtěla založit rodinu, na což on nebyl připraven. V Topolově románu ovšem není vražda Psice explicitně popsána, čtenář si všimá, že se žena z příběhu (fyzicky) vytratila, ale neví proč. Čtenář se postupně dozvídá

---

¹³⁹ BAROCHOVÁ, Nikol. *Archetypální motivy v Sestře Jáchyma Topola*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář estetiky, 2014, s. 76.

¹⁴⁰ TOPOL, Jáchym. *Sestra*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 978-80-7108-124-1, s. 169.

¹⁴¹ KLÍMA, Ladislav. *Utrpení knížete Sternenhocha*. 3. vyd. Praha: Paseka, 1990. ISBN 80-85192-01-2, s. 68–69.

¹⁴² ALENKA, Antonín. Já jsem někdo jiný! čili Agent Jícha potká v Potoku syna člověka. *Literární noviny*. 1994, roč. 5, č. 29. ISSN 1210-0021, s. 6.

o jejím záhadném zmizení a následně o nalezení jejího mrtvého těla, o což se postarají zejména bývalí agenti StB Kulečník a Viška:

„[...] našli jsme totiž Závorovou... co ty na to?

Mlčel jsem.

A je mrtvá.

Neříkej to! nic nevíš, fízle.

A my si myslíme, žes to udělal ty.

Fakt jo?

Tak už víme, kde byla celý ty roky. A víš, kde jsme ji našli, to, co z ní zbylo? Pod hromadou uhlí... ve sklepě. No ty to víš, kde byla. Barbara Závorová, krásná holka... a uškrcená. Blbý co?

Nic nevíte...“¹⁴³

Potok se k činu nechce přiznat, až do tohoto okamžiku si skutečnost neuvědomuje. Podle Terezy Dědinové jde v tomto případě o vytěsnění vzpomínky na vraždu Psice, což označuje za přirozenou vlastnost lidského mozku.¹⁴⁴ Černé se se svým hrůzným činem nedobrovolně svěřuje až v momentě, kdy nastoupí do podivného vlaku, kde jej chce uškrtit podezřelý muž:

„Ještě tu něco je... proč mě chtěl zastřelit, víme oba, proč ale tebe chtěli uškrtit?

Nechceš mi to říct?

Ve mně hrklo.

Počkáme eště, jo?

Jak chceš. Já ti věřim. A asi vim. Nezlob se, ale dívka, která mě objímala, noc potom... řekls, že ji znáš. Milovals jí?

Jo.

Byla to ona? Sestra otázku vydechla.

Nech mě.

Já tě nikdy neopustím.“¹⁴⁵

---

¹⁴³ TOPOL, Jáchym. *Sestra*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 978-80-7108-124-1, s. 301.

¹⁴⁴ DĚDINOVÁ, Tereza. Prostředky vyjádření nejistoty v prozaickém díle Jáchyma Topola. In *Bohemica litteraria* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2014, roč. 17, č. 2. [cit. 12. 3. 2017] ISSN 2336-4394, s. 113. Dostupné z:

<https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/132912/1_BohemicaLitteraria_17-2014-2_8.pdf?sequence=1>

¹⁴⁵ TOPOL, Jáchym. *Sestra*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 978-80-7108-124-1, s. 342.

Kníže Sternenhoch zabil Helgu ze žárlivosti. Žena svého manžela nenáviděla a našla si milence, kterého bezmezně obdivovala, přestože ji fyzicky týral. Kníže ji nejprve uhodil kladivem, svázal a odnesl do hladomorny, kde ji zbil a ponížil. Nakonec zbaběle uprchl a nechal ji tam zemřít. Trvalo celý rok, než se znovu do hladomorny vrátil, aby se přesvědčil, že je Helga skutečně po smrti. Do té doby knížete provázely halucinace, jež jej děsily a podílely se na jeho zešílení. 19. srpna se Sternenhoch (již zcela beze smyslů) odhodlal a vypravil se za Helgou. Samozřejmě již byla mrtvá, on byl však zcela v zajetí přeludů, viděl ji živou a krásnější než kdy dříve. Následujícího dne byl kníže nalezen svými sluhy a rodinnými příslušníky při souloži s mrtvým tělem. „*Kníže Sternenhoch klesnutím na mrtvolu poranil si o její obnažené nosní kosti tvář. Milostivá mu byla Daemona i zde! – – Za dva dny zemřel otravou krve. Až do příchodu podlesního bezvědomí – stále usmívavý a veselý, jako jinoch, jemuž dívka vyznala právě lásku.*“¹⁴⁶

Texty Ladislava Klímy jsou plné grotesknosti a zdeformovaně obludné skutečnosti a pro jeho tvorbu je příznačné prolínání vysokého a nízkého stylu. Jako grotesku můžeme označit také Potokův sen o cestě do Osvětimi. Jan Gabriel v recenzi na Sestru uvedl: „*Obyčejné příběhy a každodenní události se v Topolově próze rozrůstají do téměř přeludných vizí, na druhé straně však události, kterým se všeobecně přikládá důležitost, se proměňují v pouhý groteskní škleb.*“¹⁴⁷ Potokův sen začíná v momentě, kdy se se svými druhy z Organizace vznáší ve vzduchu na létajícím koberci. Přistanou na hromadě popela a lidských kostí. Jakýmsi průvodcem po Osvětimi se jim stane kostlivec s tuctovým českým jménem Josef Novák, za svého života údajný přísluhovač gestapa v koncentračním táboře, který ve svém šokujícím vyprávění zaměňuje historická fakta: z Karla Poláčka udělal zkorumpovaného osvětimského úředníka: „*[...] tady sem vídal Poláčka, jak civí a dělá, že má naspěch s lejstrama, no von byl dobrej, za mangarín tu a tam někoho škrtnul, tu a tam někoho připsal do tranťáku [...]*“¹⁴⁸; vyjde také najevo, že Josef Mengele se dostal do nebe díky tomu, že po válce uzdravoval domorodé kmeny v pralese a vynalezl lék na rakovinu. Někteří lidé do nebe jezdili šinkanzenem, jiní se bosky brodili bahnem. Absurdním a až morbidním dojmem působí vyprávění vtipů u spalovacích pecí. Návštěva Osvětimi je dle Alfrun Kliems koncipována jako školní

---

¹⁴⁶ KLÍMA, Ladislav. *Utrpení knížete Sternenhochy*. 3. vyd. Praha: Paseka, 1990. ISBN 80-85192-01-2, s. 200.

¹⁴⁷ GABRIEL, Jan. Byl čas po výbuchu a my žili v rozvalinách. *Literární noviny*, 1994, roč. 5, č. 24. ISSN 1210-0021, s. 6.

¹⁴⁸ TOPOL, Jáchym. *Sestra*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 978-80-7108-124-1, s. 92.

výlet.¹⁴⁹ Jan Gabriel v recenzi pokračuje: „*V až boschovské vizi pekla, v orgiích slov jako by vedle nezávazného blábolu byla obsažena i všechna bestialita světa, jeho podlost, zvrácenost i iracionalita, všechno zlo vlastní jen člověku.*“¹⁵⁰

Sen končí uvědoměním, že lidstvo nebude vykoupeno, neboť Mesiáš, na jehož příchod Organizace čekala, byl spálen společně s židovskými dětmi v jedné z pecí. Ostatní tedy čeká „*život slepejch červů bez naděje a beze smyslu až do smrti*“¹⁵¹.

Shrnutí

Dle mého názoru se mohl Jáchym Topol inspirovat Ladislavem Klímou na těchto úrovních:

- a) propojování reality fikčního světa a fikce, k němuž dochází ve dvou stupních: skutečné sny a snové iluze, které jsou pouze preludem postav;
- b) rovina tematická a motivická: využití archetypu „mrtvola ve sklepě“; hrdinové obou autorů zavraždili své partnerky, přestože každý byl hnán jiným popudem; oba hrdiny také spojuje zjevování jejich mrtvých družek – na Potoka mají pozitivní dopad, na Sternenhocha negativní;
- c) z hlediska žánrového oba autoři využívají propojování vysokého a nízkého stylu a mísení nejrůznějších literárních žánrů; nejvýraznějším žánrem je zcela jistě groteska.

---

¹⁴⁹ KLIEMS, Alfrun. Intermedialita a holokaust. Jáchym Topol a jeho román *Sestra*. In HOLÝ, Jiří. *Holokaust v české, slovenské a polské literatuře*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1245-4, s. 203.

¹⁵⁰ GABRIEL, Jan. Byl čas po výbuchu a my žili v rozvalinách. *Literární noviny*, 1994, roč. 5, č. 24. ISSN 1210-0021, s. 6.

¹⁵¹ TOPOL, Jáchym. *Sestra*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1996. ISBN 978-80-7108-124-1, s. 108.

5 SHRNU TÍ

Na základě analýzy tří vybraných děl české literatury můžeme vysledovat tyto inspirační zdroje literární tvorbou Ladislava Klímy:

Jiří Kolář básnickou sbírkou *Prométheova játra* přímo navázal na Klímovu prózu *Skutečná událost sběhnuvší se v Postmortalii*. V obou dílech se vyskytuje postava zrůdného Genora, který je obludný fyzicky i psychicky. Z hlediska tematického a motivického oba umělce spojuje snaha o vytvoření prostoru plného zla, hnusu, hrůzy či grotesknosti. Dalším spojujícím rysem je využití velkého množství slov nespisovných, hanlivých i vulgárních.

Petr Placák v románu *Medorek* často propojuje realitu fikčního světa se sny a představami hlavní postavy i jeden sen s druhým. Tento prvek tvoří nedílnou součást Klímovy tvorby. Na rovině tematické a motivické oba autoři zobrazují groteskně pokřivenou skutečnost, drastičnost či nemorálnost; z hlediska žánrového se shodně v jejich dílech vyskytují rysy gotického románu. Hrdinové jejich děl (*Medorek* a *Sternenhoch*) nemají kladný vztah k ženám, vysmívají se jim pro jejich fyzickou ošklivost.

Také Jáchym Topol v románu *Sestra* prolíná realitu fikčního světa s iluzemi hlavní postavy Potoka, a to dokonce na dvou úrovních. Na rovině tematické a motivické Topol i Klíma využívají archetyp „mrtvola ve sklepe“, i když pojetí tohoto archetypu se u obou umělců rozchází. Dalším společným rysem je mísení žánrů, z nichž nejvýraznější je groteska.

Podle tohoto shrnutí lze říci, že dominantní inspirační zdroj tvorby Ladislava Klímy je dvojího typu: groteskní pohled na skutečnost a prolínání reality fikčního světa s fikcí hlavních postav.

- a) Domnívám se, že grotesknost Ladislava Klímy pramení ze společensko-politického ovzduší na počátku 20. století. Klíma jakožto radikální odpůrce Habsburků jistě toužil, aby se Čechy vymanily z jejich područí. S první světovou válkou přišla také krize idejí a hodnot,¹⁵² se kterou se Klíma snažil vypořádat právě jejím vyhocením a převrácením tradičních zvyklostí a hodnot.

---

¹⁵² LEHÁR, Jan, STICH, Alexandr, JANÁČKOVÁ, Jaroslava a HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8, s. 524.

- b) Jindřich Chalupecký skvěle vystihl propojování fikce s realitou fikčního světa u Ladislava Klímy, které na snahu vypořádat se s krizí ve společnosti (i s krizí jedince) přímo navazuje: „*Snové vědomí je skutečnější než vědomí vnější skutečnosti. [...] Básník je cizinec v realitě. [...] přízrak a smyslová danost se k nerozeznání prostupují, bdění je pohlcováno snem a z něj vyvstává.*“¹⁵³ V Klímově tvorbě tak najdeme dvojí vidění světa. „*Je buď vyvracen přítomností absolutního, a pak je hrůznou a nesmyslnou groteskou, anebo se skutečnost prozáří absolutním a mění se v blaženou féerii.*“¹⁵⁴

Egon Bondy ve své stati o kořenech českého literárního undergroundu napsal, že paramystický Ladislav Klíma byl nejpodstatnějším filozofickým inspirátorem tohoto „hnutí“. V sympatiích ke Klímovi spatřoval jeden z projevů obrany vůči totalitnímu establishmentu.¹⁵⁵

V opozici vůči socialistickému režimu v Československu byli i vybraní autoři, jejichž díla jsou jádrem této práce. Jiří Kolář byl po Vítězném únoru roku 1948 označen jako reakcionář, o několik měsíců později byl zatčen Státní bezpečností, neboť byl při domovní prohlídce u Václava Černého objeven rukopis *Prométheových jater*, v nichž odsoudil totalitní praktiky. Petru Placákovi nebylo z politických důvodů dovoleno vystudovat vysokou školu, v 80. letech organizoval protikomunistické demonstrace, krátce působil jako klarinetista v undergroundové kapele *The Plastic People of the Universe* a založil opoziční iniciativu České děti. Jáchym Topol podepsal Chartu 77, stál u zrodu samizdatového časopisu *Jednou nohou* (nyní vycházejícím pod názvem *Revolver Revue*), byl zatčen za ilegální přechod do Polska a za šíření protistátních letáků. Spolupracoval také s bratrem Filipem Topolem, který na konci 70. let založil undergroundovou kapelu *Psí vojáci*, o níž se zajímala Státní bezpečnost.

Všichni tito autoři stáli v socialistickém Československu proti oficiálnímu proudu literatury a nemohli svobodně publikovat. Byli označeni jako nepřátelé režimu. Přestože byla Topolova *Sestra* vydána až po sametové revoluci, její autor se v 80. letech aktivně pohyboval v okruhu disentu a tato zkušenost se jistě promítla i v jeho pozdější tvorbě.

---

¹⁵³ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013. ISBN 978-80-7215-453-1, s. 168.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 183.

¹⁵⁵ BONDY, Egon. Kořeny českého literárního undergroundu v letech 1949–1953. In MACHOVEC, Martin. *Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*. 1. vyd. Praha: Pistorius & Olšanská, 2008. ISBN 978-80-87053-22-5, s. 65.

Ladislav Klíma, vyrůstající v rodině protihabsburského radikála, měl v tomto ohledu s Kolářem, Placákem i Topolem mnoho společného. Zejména se může jednat o jakýsi pocit outsiderství, nespokojenost se statutem quo a o snahu vykreslit absurditu světa. Groteskní prvky v jejich dílech proto mohou být jednou z možností, jak se vypořádat s aktuálním stavem společnosti, která jim nebyla vždy nakloněna.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na reflektování specifických znaků literární tvorby Ladislava Klímy, které mohly posloužit jako inspirační zdroj vybraným autorům české literatury pozdějších generací – Jiřímu Kolářovi, Petru Placákovi a Jáchymu Topolovi.

Cílem práce bylo analyzovat zvolené texty – *Prométheova játra* Jiřího Koláře, *Medorka* Petra Placáka a *Sestru* Jáchyma Topola – a na základě jejich rozboru vysledovat specifické znaky a tendence v literární tvorbě Ladislava Klímy.

Úvodní část práce se věnuje představení Klímova života, tvorby, osobité filozofické vize a vzhledu do vydávání jeho děl. Ústřední část práce se zaměřuje na již zmíněnou analýzu vybraných tří textů a sledování specifických znaků literární tvorby Ladislava Klímy. Závěrečná kapitola obsahuje shrnutí provedené analýzy textů a porovnání společensko-politického kontextu života Ladislava Klímy a zvolených autorů.

Na základě rozboru vybraných textů jsem zjistila, že Jiří Kolář, který svou básnickou sbírkou *Prométheova játra* přímo navázal na jednu z próz Ladislava Klímy, se mohl Klímou inspirovat z hlediska tematického a motivického (zobrazení prostoru plného zla, hnusu, hrůzy či grotesknosti) i jazykového (využití velkého množství slov nespisovných, hanlivých a vulgárních). Díla obou autorů propojuje postava zrudného Genora, jenž se pro svoji obludnost (fyzickou i psychickou) pohybuje na hranici mezi lidskostí a zvířecostí. Dominantním prvkem románu *Medorek* Petra Placáka je prolínání reality fikčního světa se sny a přeludy hlavní postavy. Ony přechody mezi iluzemi a skutečností fikčního světa tvoří podstatný rys tvorby Ladislava Klímy. Placák se dále mohl Klímou inspirovat na úrovni tematické a motivické (zobrazení drastičnosti, nemorálnosti, groteskně pokřivené skutečnosti) i žánrové (v dílech obou autorů najdeme rysy gotického románu). Také v románu *Sestra* Jáchyma Topola najdeme prolínání fikce a reality fikčního světa, zde k tomu dochází dokonce na dvou úrovních. Na rovině tematické a motivické oba umělci využívají archetyp „mrtvola ve sklepe“, přestože jejich pojetí tohoto archetypu se značně rozchází (Topolův Potok zavraždil svoji partnerku ze strachu založit vlastní rodinu a přijmout zodpovědnost, Klímův Sternenhoch naopak zabil Helgu ze žárlivosti). Oba autoři také využívají mísení vysokého a nízkého stylu či mísení žánrové, nejpodstatnějším žánrem je zcela jistě groteska.

Z tohoto shrnutí lze vypožorovat, že nejvýraznější inspirace beletristickou tvorbou Ladislava Klímy je dvojího typu. Jedná se o prolínání fikce a reality fikčního světa a groteskní pohled na skutečnost. Domnívám se, že tyto prvky sloužily jako snaha o vypořádání se s aktuálním stavem ve společnosti i s totalitními praktikami, vybraní autoři totiž stáli v době socialistického režimu v Československu v opozici vůči oficiálně vydávané literatuře. Básnická sbírka *Prométheova játra* vznikla roku 1950, tedy dva roky po Vítězném únoru, kdy se komunistická strana chopila moci. Román *Medorek* poprvé samizdatově vyšel roku 1985, čtyři roky před sametovou revolucí. Román *Sestra* vyšel v demokratické České republice v roce 1994, jeho autor Jáchym Topol však v 80. letech aktivně spolupracoval s českým disentem.

Také Ladislavu Klímovi mohly posloužit výše zmíněné prvky jako možnost vyrovnat se s krizí společnosti na počátku 20. století, a především s první světovou válkou. Přestože vybraní autoři a Ladislav Klíma vyrůstali v odlišné době, mohl je spojit pocit outsiderství, nespokojenosti a snaha vymanit se z tradičních konvencí, i za cenu toho, že nebudou většinovou veřejností pozitivně přijímáni. Rozhodli se žít a tvořit svobodně, podle svých představ, bez ohledu na to, co je v té době žádoucí a jak na ně bude nahlížet veřejnost.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Primární literatura

- KLÍMA, Ladislav. Jak bude po smrti. In *Slavná Nemesis*. 5. vyd. Praha: Volvox Globator, 2002, s. 125–146. ISBN 80-7207-468-7.
- KLÍMA, Ladislav. *Sebrané spisy II. Hominibus*. 1. vyd. ABRAMS, Erika. Praha: Torst, 2006, 894 s. ISBN 80-7215-271-8.
- KLÍMA, Ladislav. Skutečná událost sběhnuvší se v Postmortalii. In *Slavná Nemesis*. 5. vyd. Praha: Volvox Globator, 2002, s. 187–196. ISBN 80-7207-468-7.
- KLÍMA, Ladislav. *Utrpení knížete Sternenhocha*. 3. vyd. Praha: Paseka, 1990, 179 s. ISBN 80-85192-01-2.
- KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička: Argo, 1992, 43 s. ISBN 80-901198-1-6.
- KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990, 217 s. ISBN 80-202-0266-8.
- PLACÁK, Petr. *Medorek*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1990, 149 s. ISBN 80-7106-010-0.
- TOPOL, Jáchym. *Sestra*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 1996, 461 s. ISBN 978-80-7108-124-1.

Sekundární literatura – monografie

- BAROCHOVÁ, Nikol. *Archetypální motivy v Sestře Jáchyma Topola*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář estetiky, 2014, 86 s.
- BODLÁK, Karel a VÁPENÍK, Rudolf. *Ladislav Klíma: filosof – básník*. 1. vyd. Praha: J. Pohořelý, 1948, 124 s.
- BRZICA, Jiří. *Knížní vydávání literárních děl Ladislava Klímy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016, 111 s. Bakalářská práce.
- DEBICKÁ, Alena. *O výstavbě a stylu textu. Stylistické analýzy a interpretace*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1999, 177 s. ISBN 80-7044-269-7.
- CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté. Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, podivný Hašek*. 2. vyd. Praha: Torst, 2013, 233 s. ISBN 978-80-7215-453-1.

CHALUPECKÝ, Jindřich. *Na hranicích umění. Několik příběhů*. 1. vyd. Praha: Prostor, 1990, 158 s. ISBN 80-85190-06-0.

JANOŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945–1989*. 1. vyd. Praha: Academia, 2012, 487 s. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4.

JUNGMANN, Milan. *Průhledy do české prózy*. 1. vyd. Praha: Evropský literární klub, 1990, 125 s. ISBN 80-85212-06-4.

KARFÍK, Vladimír. *Jiří Kolář*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1994, 106 s. ISBN 80-202-0515-2.

LEHÁR, Jan, STICH, Alexandr, JANÁČKOVÁ, Jaroslava a HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2., dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 1078 s. ISBN 978-80-7106-963-8.

MERHAUT, Luboš. *Cesty stylizace*. 1. vyd. Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, 1994, 232 s. ISBN 80-85778-03-3.

MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, 699 s. ISBN 80-7185-669-X.

MOLDANOVÁ, Dobrava. *Česká literatura 1890–1948*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2009, 232 s. ISBN 978-80-7414-133-1.

VIEWEGH, Josef. *Sebevražda a literatura*. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav AVČR ve spolupráci s Nakladatelstvím Tomáše Janečka, 1996, 282 s. ISBN 80-85880-10-5.

ZELINSKÝ, Miroslav a DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník české prózy 1945–1994*. 1. vyd. Ostrava: Sfinga, 1994, 490 s. ISBN 80-85491-84-2.

WEISS, Tomáš. *Jáchym Topol. Nemůžu se zastavit*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 145 s. ISBN 80-7178-395-1.

Sekundární literatura – příspěvky v monografiích

BONDY, Egon. Kořeny českého literárního undergroundu v letech 1949–1953. In MACHOVEC, Martin. *Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*. 1. vyd. Praha: Pistorius & Olšanská, 2008, s. 59–69. ISBN 978-80-87053-22-5.

ENGELKING, Leszek. Text jiného a text vlastní (Texty v díle Jiřího Koláře). In VOJTĚCH, Daniel. *Česká literatura na konci tisíciletí II*. 1. vyd. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001, s. 635–644. ISBN 80-85778-30-0.

HŘEBÍČEK, Petr. Jáchym Topol – Sestra. In NOVOTNÝ, Vladimír. *Postmodernismus v umění a literatuře*. 1. vyd. Plzeň: Pro libris, 2003, s. 89–97. ISBN 80-86446-10-7.

CHVATÍK, Květoslav. Zběsilost. In ŘÍHA, Ivo. *Otevřený rány. Vybrané studie o díle Jáchyma Topola*. 1. vyd. Praha: Torst, 2013, s. 6–39. ISBN 978-80-7215-451-7.

KARFÍK, Václav. Ediční poznámka. In KOLÁŘ, Jiří. *Prométheova játra*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 217. ISBN 80-202-0266-8.

KLIEMS, Alfrun. Intermedialita a holokaust. Jáchym Topol a jeho román Sestra. In HOLÝ, Jiří. *Holokaust v české, slovenské a polské literatuře*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007, s. 197–212. ISBN 978-80-246-1245-4.

KOUBA, Petr. Čas a věčnost v Topolově Sestře. In ŘÍHA, Ivo. *Otevřený rány. Vybrané studie o díle Jáchyma Topola*. 1. vyd. Praha: Torst, 2013, s. 89–117. ISBN 978-80-7215-451-7.

MACHOVEC, Martin. Petr Placák: Medorek (1985). In HOLÝ, Jiří. *Český Parnas. Vrcholy literatury 1970–1990. Interpretace vybraných děl 60 autorů*. 1. vyd. Praha: Galaxie, 1993, s. 300–304. ISBN 80-85204-07-x.

ZANDOVÁ, Gertraude. „Výbuch času“ 1989. Jáchym Topol a staronový svět jeho románu Sestra. In VOJTĚCH, Daniel. *Česká literatura na konci tisíciletí II*. 1. vyd. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2001, s. 793–800. ISBN 80-85778-30-0.

ZUMR, Josef. Filosof hrdé lidskosti. In KLÍMA, Ladislav. *Vteřiny věčnosti*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967, s. 7–33.

Sekundární literatura – články v seriálových publikacích

ALENKA, Antonín. Já jsem někdo jiný! čili Agent Jícha potká v Potoku syna člověka. *Literární noviny*. 1994, roč. 5, č. 29, s. 6. ISSN 1210-0021.

BAUER, Michal. Jiří Kolář. Očitý svědek v zemi mrtvých. *Tvar*. 2001, roč. 12, č. 14, s. 6–7. ISSN 0862-657X.

BAUER, Michal. Medorek po dvanácti letech. *Tvar*. 1998, roč. 9, č. 3, s. 20. ISSN 0862-657X.

GABRIEL, Jan. Byl čas po výbuchu a my žili v rozvalinách. *Literární noviny*, 1994, roč. 5, č. 24, s.6. ISSN 1210-0021.

HOETZEL, Jiří. Za Ladislavem Klímou. Hrst vzpomínek. *Tribuna*. 26. 4. 1928, roč. 10, č. 99, s. 4.

KASARDA, Martin. Rozpaky. *Kultúrny život*. 19. 11. 1991, roč. 25, s. 9.

LOMOVÁ, Lucie. Medorek – rytíř smutné postavy. Originální román mladého autora. *Večerník Praha*. 1991, roč. 1, č. 176, s. 4. ISSN 1210-1117.

MACHOVEC, Martin. Kterak komerční moloch postupně sežral jednu z nejznamenitějších kapitol Medorka. *Kritická Příloha Revolver Revue*. 1998, roč. 4, č. 10, s. 55–57. ISSN 1211-118X.

MACHOVEC, Martin. Medorkův sen aneb Poezie Nového království. *Tvorba*. 1991, č. 18, s. 12–13. ISSN 0139-5513.

Elektronické zdroje

DĚDINOVÁ, Tereza. Prostředky vyjádření nejistoty v prozaickém díle Jáchyma Topola. In *Bohemica litteraria* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. 2014, roč. 17, č. 2. [cit. 12. 3. 2017], s. 110–130. ISSN 2336-4394. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/132912/1_BohemicaLitteraria_17-2014-2_8.pdf?sequence=1>

DEMELOVÁ, Karolína a ZBOŘIL, Jonáš. *Jáchym Topol: Narval jsem do Sestry chaos*. [online]. Praha: Český rozhlas Radio Wave. [cit. 12. 3. 2017] Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiowave/liberatura/_zprava/jachym-topol-narval-jsem-do-sestry-chaos--1255569>

MACHOVEC, Martin. Ohlasy literárního a filozofického díla Ladislava Klímy v životě a tvorbě českých undergroundových autorů. In GILK, Erik a HRABAL, Jiří. *Věčnost není děravá kapsa, aby se z ní něco ztratilo. Soubor studií věnovaných Ladislavu Klímovi*. [online]. Olomouc: Aluze. 2010 [citováno 16. 2. 2017], s. 8–13. ISSN 1803-3784. Dostupné z: <http://aluze.cz/eprilohy/Klima_sbormik.pdf>